

Rune Fardal, psykologi student

Personlighetsforstyrrelser med hovedvekt på narsissistisk problematikk i relasjon til barn

<http://www.sakkyndig.com> mail: rune@fardal.no

Hva er en narsissistisk forstyrrelse?

21 august 2010, Oppdatert 21.08.2010

Med linker: <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/narsissisme.htm>
Utskriftsvennlig : <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/narsissisme.pdf>

Mer her: <http://www.sakkyndig.com>

Narsissisme er en adferd preget av personlighetstrekk, relatert til vårt Selv. Trekk som empati, innlevelse, egenoppfatning, selvbilde, selvfølelse, sårbarhet, grandiositet beskriver sider ved vårt Selv. Selvet er vår person, legeme, tanker og adferd. Narsissistiske trekk kan vi si er trekk som påvirker alle sider ved mennesket.

De enkle sammenhengene i hvordan dette fungerer, er for lengst funnet, men det er i kompleksiteten de nye forståelser ligger.

En narsissistisk forstyrrelse innebærer en forstyrrelse av Selvet, en forstyrrelse i måten personen oppfatter seg selv i relasjon til omgivelsene, en personlighetsforstyrrelse. Den preges av en ekstrem sårbarhet for ydmykelse og frykt for krenkelse, mens de som har denne adferden ikke synes ha noen sperrer for å krenke og ydmyke andre! De frykter skammen, men skammer seg ikke over å krenke andre.

I forsøket på å beskytte seg mot denne psykiske smerte fremviser slike mennesker en type adferd som er typisk for denne forstyrrelsen. Det er derfor ikke så mye en mental lidelse som det er en forstyrrelse av

personligheten (Selvet). Det er ikke så mye en intellektuell forstyrrelse, men mer en adferdsforstyrrelse. Det er da også i relasjonen til omgivelsene - barn, partner, kollega - problemene oppstår.

Narsissisme er nært knyttet til begreper som *skam* og *skyld*. Alvorlig narsissistisk krenkelse (av Selvet) er kjernen i den problematikk, vi kaller *narsissistiske dynamikk*.

"Det patogene ligger i oppvestmiljøet. Det er omsorgspersonens personlighet som er avgjørende. Det vil si deres evne over tid til å fungere som gode nok Selvobjekter"

Karterud (2002:114) Fra narsissime til selvpsykologi

"Kohut (1971) believe that narcissistic personality disorder arises largely from a profound failure in modeling empathy by the parent early in a child's development"

Durand V.M. & al. (2010:458) Essentials of abnormal psychology

Innledning

Beskyttelsen av dette sårede Selv, synes skje gjennom en prosess av *dissosiasjon*, der det sårede selv overskygges av det falske Selvet. Den ubeviste erkjennelsen av smerten fra det sårede (virkelige) Selv, gir seg utslag i adferd så typisk for narsissistisk forstyrrelse gjennom et grandios uttrykk. Frykten for gjenopplevelsen av krenkelsen, knyttet til det virkelige Selv, gjør at det viker for det falske selvet. Heller leve i en fantasi enn gå til grunne i virkelighetens smerte.

Nettopp beskyttelsen av vår *verdighet* gjør at krenkende erfaringer dissosieres. Alt som ligner på fortidens traumatiske inntrykk, utløser de vonde minnene. Når vi lagrer hukommelse om en opplevelse, lagrer vi ikke bare den konkrete opplevelse, men også settingen den skjer. Vi lagrer lukter, smak, lys og temperatur, vi lagrer lyder og bilde av omgivelsene. Vi lagrer den emosjonelle stemning vi var i, vi lagrer kroppens posisjon, vi lager øyeblikkets persepsjon.

Gjenopplevelsen av et traume kan trigges like mye av en av disse eksterne komponenter, som selve handlingen i seg selv. Samleiet med partneren i det hvite rommet med den store sengen kan utløse det skjærende hylet partneren ikke forstår, men som man selv så inderlig godt "husker" da ens egen far eller bror voldtok en som barn. Slik kan setting like mye som handling utløse minner om

krenkelsen, den narsissistiske krenkelse, krenkelsen av vårt Selv. I boken *Forstyrret barn – Forstyrret liv* (Kirkengen, 2007) beskrives en rekke slike kasus.

Fortidens traumer som knyttes til nåtidens hendelser, oppleves ikke som et ekko av fortiden, men som noe som skjer her og nå. Nåtidens krenkelse forsterkes av minnene fra fortidens traume. Nåtidens reaksjon står derfor ikke i forhold til nåtidens krenkelse, men er et uttrykk for den samlede krenkelse av fortid og nåtid. For den som bare ser nåtid, er det ikke mulig forstå hva som skjer. reaksjon synes komme ut av proporsjoner. For å forstå narsissistisk problematikk, må man huske på at det øyet formidler, ikke er hva vi "ser"! Det vi "ser" er hva sanseinntrykket **tolkes** som. Det vi "ser" er et en kombinasjon av sanseinntrykke og *persepsjon*. Derfor er krenkelsen subjektiv og den huskes på andre måter enn andre erfaringer.

Slike traumer er lagret i vår emosjonelle hukommelse, mer enn i vår intellektuelle hukommelse. Derfor reagerer vi noen ganger på fare, før vi blir beviste på hva faren utgjør. Kroppens sansing har direktekontakt med hjernens emosjonelle sentere (amygdala) og tolkes der før signalet når hjernens frontale del, den tenkende, analyserende del i prefrontal cortex. Slik du trekker til deg fingeren som brenner seg på et lys, før du oppfatter at fingeren brenner, slik du oppfatter at du har brent deg, før du kjenner smerten i finger, slik slår emosjonelle reaksjoner til, før du blir bevisst på det emosjonelle innhold.

Derfor reagerer en narsissist med den adferd de gjør, så snart deres emosjonelle hjerne oppfatter trusselen mot deres krenkede Selv. Adferden blir bygget inn i personligheten, derfor blir den vanskelig å forandre gjennom terapi. Hvordan forandrer man noe "som bare er slik"? Den avmakt de selv føler er nært knyttet til skammen, frykten og usikkerheten.

Assosiasjonene mellom nye erfaringer til tidligere, forstyrres av fortidens traumer. Fortiden blir aktivert når traumet i nåtid ubevisst assosieres med traumet i fortid. Dermed kan virkningen av erfaringen i nåtid bli helt uforholdsmessig. På mange måter lik begeret som ikke renner over før den siste dråpen helles i, *men ingen forstår at en liten dråpe kan utløse verken en slik krenkelse eller et slikt hat og raseri!* Ofte kan hele situasjonens mening og betydning avgjøre hvordan en levd erfaring blir lagret i kroppen . Det gjør opplevelsen *subjektiv*.

Adferd blir bare sett i avstand til fortid, og i det perspektivet oppfatter omgivelsen narsissisten som mer normal enn de fleste av oss. Sakkyndige og dommere ser ikke de emosjoner og den adferd de medfører, som rammer barnet og partner, for narsissisten er en mester i å fremstår slik deres falske grandiose selv kommer til uttrykk. Et typisk eksempel er den svenske narsissist/psykopat [Carina Andre](#) som drepte sin ektemenn. Bare det at han la seg på sengen hennes med klær på var nok til å utløse et drap. Det var dråpen som utløste det narsissistiske raseri.

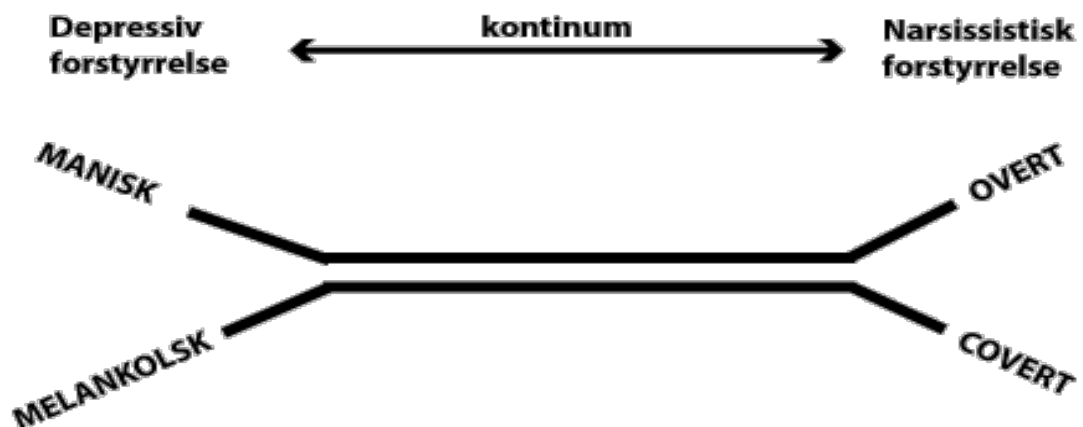
Kontinuum

Den narsissistiske problematikk finnes på et kontinuum fra den *depressive* ytterkant der man ser på seg selv som udugelig, inkompetent og uverdigg andres kjærighet, man orker ikke å leve mer. I sin ytterste konsekvens tar slike mennesker sitt eget liv. Denne ytterlighet deles inn i en melankolsk introvert type og en mer manisk ekstrovert type. Derav begrepet bipolar lidelse.

Den andre ytterligheten, den *narsissistiske*, er når man oppfatter seg selv som guds gave til menneskeheten, når man fremstiller seg med et mer overbevisende bilde av dyden enn dyden presenterer seg selv. Denne ytterlighet deles inn i *overt narsissisme* preget av en *alloplastisk* ekstrovert adferd og den mer kompliserte *covert narsissisme* preget av *autoplastisk* introvert adferd (hypersensitivitet, depresjon, hypokondri), der grandiositet spiller seg ut i fantasi, mer enn i synlig adferd. Når denne typen er mer komplisert er det fordi slike kan fremstå som tilsynelatende deprimerte og sosialt reserverte, mens deres adferd, kognisjon og persepsjon preges av et sykkelig falskt grandios selvilde. Både den grandiose og den idealiserende pol av Selvet er underutviklet. Gjennom frykten for skammen er depressiv problematikk nært knyttet til narsissistisk problematikk. Det sunne kjerneselvet er fortrenget av det usunne falske Selvet.

Narsissistiske trekk er menneskelige trekk i ekstremversjon. Det er trekk noen har mer eller mindre av enn normale, samtidig som det er kvalitative forskjeller.

Et kontinuum fra det depressive spekter til det narsissistiske

Årsak

Årsaker rundt depressiv forstyrrelse betegnes å ha en 20-40% andel i genetiske faktorer og en 60-80% andel i miljøfaktorer Durand & al. (2010,s.224). Forskning tyder på at lave nivåer av serotonin i *forhold* til andre nevrotransmittere (signalstoffer mellom nerveceller) som noradrenalin og dopamin, fører til depressive tilstander. Denne ubalanse kan oppstå på ulike måter. Serotonins primære oppgave synes være å regulere våre emosjonelle reaksjoner. Lave serotoninverdier fører til større humørsvingninger. Dette kan komme av serotonins funksjon i regulering av noradrenalin og dopamin systemer. Når serotonin nivået er lavt "tillates" andre nevrotransmittere variere i større grad, bli uregulert og bidrar således til humørsvingninger som depresjon og angst. Psykofarmaka mot depresjon fungerer nettopp for å øke konsentrasjonen av serotonin i hjernen. Man tilfører ikke serotonin, men stoffer som øker/reduserer serotonins konsektrasjon i synapsen (mellomrommet mellom den ene nervecelles axonterminal og den andre nervecellen). Når nivået er høyt hemmes de andre systemer og vi får en mer manisk adferd. Når serotonin nivået er høyt er dopamin nivået lavt.

Også ulike kognitive modeller rundt negative tankemønstre bidrar til å forklare depressive problemer. Da særlig negativ kognisjon, jeg duger ikke, orker ikke mestrer ikke.

Årsakene rundt narsissistisk forstyrrelse er nært knyttet opp mot omsorgspersonenes empati og evne til innlevelse i barnets behov. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette her, men omsorg som forstyrrer barnets utvikling av empati og eget Selv har betydning for utfallet av denne problematikk. Dette beskrives mer under. Barn som blir "tråkket på" i sin oppvekst blir hemmet i sin livsutfoldelse, mens "for mye av det gode" ender opp i en kunstig tro på egne ferdigheter. En slik negativ omsorg og det stress barnet opplever over lang tid påvirker hvordan hjernens struktur knyttes opp.

Karterud (2002:66) gir en god beskrivelse av slike narsissistisk forstyrrede mennesker :

"Fellesnevneren er en uspesifikk mistrivsel, en følelse av å leve et tomt, fattig og innholdsløst liv, ikke å være helt med, en mangel på kreativitet ytterliggående seksuelle fantasier eller handlinger, perioder med depresjon, tilbaketrekning og lav arbeidskapasitet, eventuelt avvekslende med perioder med nervøs oppstemthet".

Selvet

Selvet kan defineres som : "**Organismens mentale oppfatning av seg selv**".

Begrepet *Selvet* er en konstruksjon og et uttrykk for vår identitet. En måte å beskrive vår eksistens. Det finnes ingen plass i hjernen der *Selvet* kan lokaliseres. Det

eksisterer ikke annet en i vår kognisjon. Det er et begrep for å beskrive sider ved vår eksistens nært knyttet til begrepene *identitet* og *personlighet*.

Dette begrep fikk for alvor innhold da Winnicott beskrev dette i *True and False Self* (1960). Han delte Selvet i 2, det virkelige Selv, kjerneselvet og det falske Selv. Det virkelige Selvet er kjernen i hvem du er, det originale deg, upåvirket av oppdragelse og samfunn. Det falske Selvet er de deler av deg som fortrenger følelser og undertykker dine behov for å passe inn i relasjoner med andre. Winnicotts satt likhetstegn mellom Freuds begrep om Id og vårt kjerneselv og Freuds begrep Ego og det falske Selv. Kohut derimot mente Selvet var å finne både i Id, Ego og Superego (Freud).

Dette er ubeviste prosesser som begynner tidlig og motiveres av overlevelsestrangen. Barnets tilpasning til sin mor er et utslag av disse mekanismer. Senere læres menn opp til ikke å gråte og kvinner til ikke å bli sinte, skall av falske Selv for å beskytte kjerneselvet. Vi læres opp til at skjønnhet kommer innenfra, men noen skall med sminke og fine klær hjelper godt på livets veg. En vanlig bil får oss dit vi skal, men det skader ikke selvfølelsen om det er en porsche!

Et opprørt barn blir bedt om å slutte å gråte "*Du får meg til å skammes*"! Det er alltid en grunn til at små barn blir opprørte og det er alltid viktig – uansett hvor lite det oppleves for en voksen. Fra dag en læres vi opp til ikke sette egne behov foran andres, ellers er vi egosentriske! For å tilpasse oss disse krav danner vi et falskt selv. For barn som ikke får dekket grunnleggende behov blir dette falske selv et sykkelig selv. Det skallet dette utgjør blir tykt, rigid og ugjennomtrengelig fordi smerten av å pirke på det virkelige skjøre Selv blir utholdelig.

Det er viktig å forstå at en barn ikke gråter fordi det **vil** ha mat, skifte bleier, ha bekræftelse og kos eller sove, men fordi det **trenger** disse ting. Når disse behov ikke dekkes på en adekvat måte utvikler barnet alternative strategier for å overleve, det utvikler et falskt Selv.

Det falske Selv er i hovedsak en *defensiv struktur*, hvis viktigste funksjon er å er å dekke over defekten i kjerneselvet, det virkelige Selv. Det kompenserer i liten grad

for defekten. Kompensasjon for defekten i det virkelige Selv krever faktisk tilgang til dette selv, noe tykke lag av falske selv bidrar til å hindre. I tråd med et falskt Selv sin hovedfunksjon, finner man ofte en ".... *lav selvfølelse, depresjon, en dypt sittende følelse av verdiløshet og avvísning og en uopphørlig hunger etter respons og positiv bekræftelse*" (Karterud, 2002:103). Ofte finner man utløp av selvstimulering (overdrevet entusiasme, dramatikk og intensitet) som kompensasjon for dette. de søker den speilende anerkjennelsen de aldri fikk i sin egen oppvekst.

Narsissisme

I narsissistisk sammenheng er Selvet et meget viktig begrep. Det virkelige Selvet kan forstås som de *autentiske*, de ekte sider ved personen, slik personen *virkelig* er. Rå, egosentriske fokuserte på vår egen overlevelse, typisk for Ids usminkede innhold. Vi kan kalle det for **kjerneselvet**. Dette i kontrast til det falske Selvet, som er et uttrykk for hvordan vi *ønsker* å være, hva vi streber etter å være, men ikke egentlig er! Det falske Selvet blir på mange måter som Ego, som er hemmet av kulturelle normer man skal ta hensyn til.

Kohut (1984:194) mener barn er født med 3 narsissistiske selvrelaterte behov:

- 1) behov for å oppleve speiling og aksept, blir bekreftet, beundret
- 2) behov for å integreres med storhet, styrke og ro, bli løftet, holdt og trøstet
- 3) behov for å oppleve nærværet av vesentlig likhet, være i menneskelige omgivelser, sammen med andre som er lik barnet, som barnet kan forstå og som kan forstå barnet

Personen som responderer på barnets behov kalte han **Selvobjekt**. Kohut mente også at steget fra avhengighet til uavhengighet er en umulighet. Han mente at relasjonen mellom individets Selv og Selvobjektene gikk fra en utvikling fra en primitiv envegs relasjon mellom barnet og omsorgspersonen, der barnet ensidig mottar, til en mer kompleks relasjon etter som barnet modnes, der både barnet og omsorgspersonen gir og får. Etter Kohuts syn er det som preger denne psykologiske modning, kunnskap om hvordan vi klarer ta vare på oss selv. Et barn som mottar god nok speiling og aksept vil utvikle et sunt kjerneselv i tråd med sine idealer og ambisjoner. I Kohuts siste forelesning 4 dager før han døde gav han klart uttrykk for hvor viktig [morskapet](#) (youtube) var for barnets utvikling.

Dersom Selv / Selvobjekt relasjonen svikter vil resultatet bli et defekt Selv der angsten for psykologisk død, tap av sitt menneskelige Selv, dominerer. For Kohut var dette de tyngste pasientene å behandle! For både Winnicott og Kohut var barnets relasjon til omsorgspersonen viktig. Svikt i å møte barnets narsissistiske behov, ville kunne føre til forstyrrelse i barnets Selv. Måten disse behov blir dekket av Selvobjekter avgjør hvordan Selvet utvikles. Tilfredsstillelse av narsissistiske behov fører til utvikling av et sunt kjerneselv. Kvaliteten på dette kjerneselv blir et uttrykk for i hvilken grad narsissistiske basisbehov er dekket. Vi trenger andre for å utvikle et sunt Selv.

Stern var av den oppfatning at vi er født med et Selv som utvikler seg i våre første år. Han beskrev 5 ulike Selv som følger suksessivt i de 3 første år.

- 0-2 mnd gryende Selv
- 2-3 mnd kjerne Selv
- 7-9 mnd subjektivt Selv
- 15 mnd verbalt Selv
- 3 år narrativt Selv

Denne inndeling kan etter mitt syn avspeile en utvikling i takt med utvikling av barnets evner og ikke nødvendigvis separate Selv. En kan derfor stille spørsmål ved om dette er ulike Selv eller om det er ett Selv i utvikling som kan betjene ulike funksjoner.

Hvordan vi virkelig *er*, er forskjellig fra hvordan vi *ønsker* å være. Det gjelder alle mennesker. Hvordan andre opplever oss er ikke det samme som hvordan vi *vil* andre skal oppleve oss, eller *tror* andre opplever oss! Det er når hvordan vi *ønsker* andre skal oppfatte oss dominerer hvordan vi virkelig er, at det sykelige blir synlig. Når det falske selvet dominerer det virkelige Selvet, fremstår vi ikke som den vi virkelig er, men som den vi *ønsker* andre skal tro vi er! Med andre ord – *fake!* Adferden på hvem vi egentlig er og adferden på den vi *ønsker* være er svært forskjellig.

Alle er vi falske til en viss grad, i den forstand at vi tilpasser vår adferd til omgivelser og normer, men narsissister er falske det meste av tiden! Ja faktisk opplever de seg så hevet over oss andre at de mener omgivelsene og normer skal tilpasse seg dem! Ikke bare er de falske ovenfor andre, men også ovenfor seg selv. Mans normale tar i bruk et sunt falskt Selv, er narsissistens falske Selv usunt. De lever ut sin livsløgn. Ta fra dem den, eller avslør den, så får du vite hva narsissistisk raseri er. Problemet oppstår når det falske selv overskygger kjerneselvet, når det falske Selv ikke er der for å beskytte kjerneselvet, men tar over dets plass! Når det sunne kjerneselvets normer og uttrykk fortrenses til fordel for det falske Selv, da er den patologiske personlighet et faktum. Ikke rart rastløshet og konsentrasjonsvansker preger slike, så likt den deprimerte. I deres indre, der andre har bevisstheten om seg selv, sin identitet, er det tomhet, mangler og udekte behov. Kjerneselvets udekte behov.

Winnicott brukte begrepet "*ikke god nok morskap*" om den omsorg som ikke tilfredstilte barnets behov. Han beskrev 5 ulike grader av det falske Selv. Fairbairn beskriver i sin teori hvordan svikt i tilfredsstillelsen av barnets behov kan føre til defensiv splitting og schizoide mekanismer. Winnicott beskrev hvordan : "*Only the true self can be creative and only the true self can feel real*". Dersom det falske Selv tar over opphører kreativitet og følelsen av ektehet. Dette stemmer godt med narsissistisk adferd, så preget av sin rigiditet og sin manglende autentitet, ektehet. Interessant beskrev han også at "*When the False self is functional both for the person and for society then it is considered healthy*"! Med andre ord er det grader av dysfunksjon ved det falske selvet. Sagt på en annen måte, når det falske selvet dominerer vår adferd, blir adferden sykkelig.

Maske

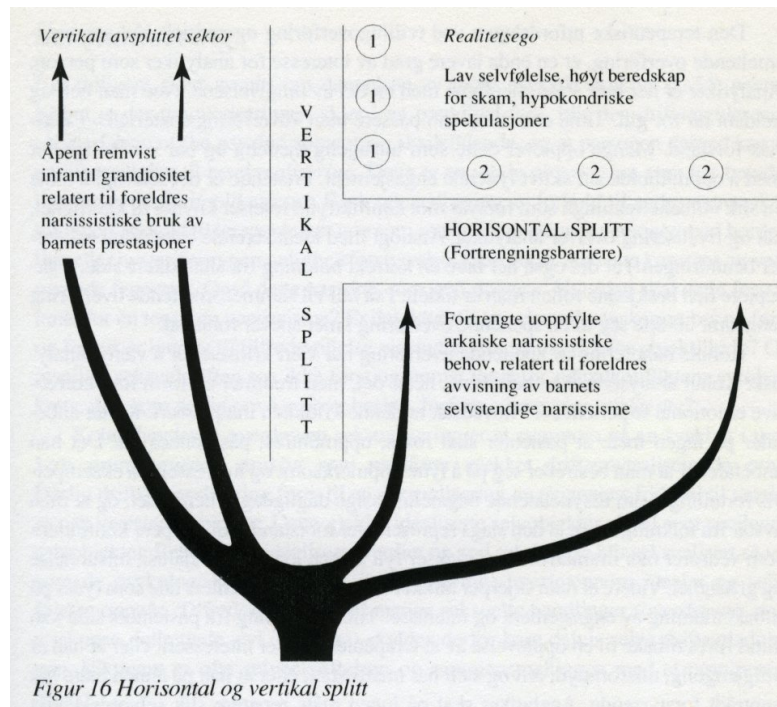
Hvem vi egentlig er eller hvem vi ønsker være, handler for mange om hvilken **maske** vi tar på oss i relasjonen til omgivelsene, hvilken **rolle** vi søker spille. Denne maske eller rolle er et uttrykk for det falske Selvet. For narsissistisk skadde mennesker kan dette rollespill ta sykelige dimensjoner. Hvilken maske skal vi ha på i dag?

Dette er komplisert, fordi det ikke uten videre er noe sykelig i det å lage en maske for å få aksept. Å sminke seg er ingen sykdom før det tar sykelige proporsjoner. Å foreta titalls plastiske operasjoner i et ellers normalt utseende er derimot et uttrykk for en sykelig behov for aksept. Og fremstille seg som en perfekt omsorgsperson i en setting der barna utsettes for vold, overgrep og trusler om selvmord, blir falskt. Narsissistens evne til å vise det virkelige Selv, med sine krav og mangler under 4 øyne og det falske selv for omgivelsene, viser med stor tydelighet en splittet personlighet. Den psykologiske forsvarsmekanismen splitting er da også typisk for deres adferd. Her fra Karterud (2002:82), *Fra narsissisme til selvpsykologi* :

men heller ikke integrert i ego. Fantasier om storhet og magisk kontroll over verden kan eksistere side om side med lav selvfølelse og følelse av hjelpeløshet. Vi snakker da om en **vertikal splitt** i psyken. Hos andre pasienter vil det grandiose selvet være fortrent mer eller mindre i sin helhet. Vi snakker da om en **horisontal splitt** (fig. 16).

Pasienter med horisontal splitt er tappet for narsissistisk energi. Denne er bundet i ubevisste arkaiske krav, og de vil derfor fremvise symptomer på narsissistisk mangel: liten selvtillit, vage depresjoner, mangel på initiativ og arbeidslyst. Pasienter med vertikal splitt vil også kunne lide under samme symptomatologi. Dette er uttrykk for at de i tillegg til bevisste storhetsforestillinger også har et godt fortrent arkaisk grandios selv. Symptomene vil stå i en tilsynelatende kontrast til deres ytre fremtredelsesform, som kan bære preg av skråsikkerhet, skrytende selvhevdelse, arroganse og nedlatenhet overfor andre. Hos disse pasientene vil første del av analysen

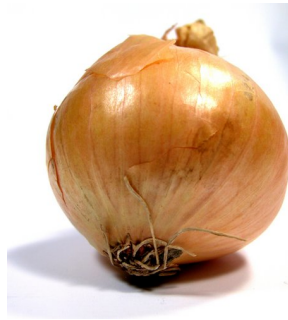
Horisontal splitting er preget av forsvarstrategier.

Det går en ballanse mellom sunn narsissistisk selvhevdelse og usunn narsissistisk forstyrrelse. En forstyrrelse som i sin ordbruk og innhold er fjernt fra domstolens språk og forståelse. Dette er de sakkyndiges ansvar å formidle. problemet synes være at mange av dem heller ikke forstår denne kompliserte dynamikk, en dynamikk de tilsynelatende sjelden kommer i kontakt med i sin kliniske hverdag.

På et tidspunkt tipper slik adferd over i det patologiske spekter, i sin ytterste konsekvens **Narsissistisk personlighetsforstyrrelse!** Psykopati er nært beslektet. Årsaken til slik adferd befinner seg i problemer knyttet til *relasjonen* til omgivelsene og derigjennom i individets oppfattelse av sitt eget Selv! Skjønnhet er ikke et objektivt begrep, men et subjektiv vurdering. I begrepet skjønnhet må også forstås den funksjonelle skjønnhet av mestring. Når et barn lærer opp til å tro at det ikke betyr noe, aldri får aksept for hvem det er, dets egen skjønnhetsopplevelse, blir barnets Selv, dets identitet og personlighet skadet. Slike barn vil prøve livet ut å få denne aksepten og bekreftelsen fra sine omgivelser. Adferden blir deretter.

Nettopp derfor er det vi ser at narsissistisk problematikk oppstår i relasjonen til omgivelsene, barnets relasjon til omsorgsperson, objektrelasjonen. Men denne relasjonen synes ikke behøve et ytre objekt, denne narsissistiske relasjon synes også eksistere mellom det narsissistiske individ og deres **innbilte** omgivelser, deres **fantasi**. Deres tanker om sin falske grandiositet eksisterer uten at de er i relasjon til andre. Det falske Selv kommer til uttrykk som en grandios selvoppfatning.

En annen måte å forstå denne narsissistiske problematikk, er å se på Selvet som en løk! Kjerneselvet befinner seg i kjernen, mens det utenpå dette befinner seg ulike lag av falske Selv.

Noen av disse falske selv trenger vi for å fungere i hverdagen, de er av en slik art at de verken skader oss selv eller andre. De lar oss fremstå funksjonelle i hverdagen selv om de egentlig ikke er et uttrykk for hvordan vi er "innerst inne" i vårt virkelige kjerneselv. De ligger som et beskyttende lag rundt oss. Det kan være situasjoner der vårt virkelige Selv faktisk kan være til skade for oss i hverdagen. Å tilkjenne sine dypeste ønsker og behov vil ikke alltid være til vårt eget beste. Å åpent vise en slik sårbarhet vil fremstå som at vi mangler grenser og vil gjøre oss sårbare. Utøvelsen av kjerneselvets adferd kan være like sykkelig som utøvelsen av det usunne falske Selv! Å gråte på partnerens skulder tar seg ikke like godt ut på jobb! Frustrasjonens ukontrollerte utbrudd passer ikke like godt i alle settinger. Å la barnet bære vår frustrasjon er ikke i tråd med omgivelsenes forventninger. En mor som truer sitt barn med å begå selvmord om det sier det vil bo med sin far til den sakkyndige, vil neppe gjøre det mens den sakkyndige observerer. Et sunt falskt Selv kan da beskytte oss, slik, et usunt falskt selv også beskytter narsissisten. Ved traumatiske opplevelser og alvorlig krenkelser kan de fleste av oss ta i bruk kjerneselvets uslipte trekk, vi kan bli grenseløse og gi uttrykk for det vi ellers ville båndlagt. Forskjellen på narsissisten og den normale er at den normale har en høyere terskel for krenkelsen og innhenter seg raskere grunnet større resurser.

I dagens samfunn er de politisk korrekte holdninger ikke alltid vårt eget beste, men vi legger bånd på oss for å fungere i den kultur og de normer vi lever i. Vi fremstår med et falskt Selv. En velfungerende person har en ballanse mellom det virkelige Selv og det falske Selv.

Et rendyrket kjerneselv er egoistisk i sin natur, det tar vare på oss selv uten tanke på de andre. Vi ser det i spedbarnets egosentriske adferd, der alt handler om å dekke egne behov, koste hva det koste vil. Og nåde den som ikke kommer med melken når "hans høyhet" spedbarnet er sulten! Etter som vi vokser opp tilpasser dette kjerneselvet seg til omgivelsene gjennom opplevelsen av at en viss tilbakeholdenhet, forståelse av andres behov, er til vårt eget beste. Vi lærer i relasjonens samspill at vi ikke bare kan kreve dekket våre primære behov, men at det faktisk er andre der ute vi må ta hensyn til. De barn som får dekket de vesentligste av sine primærbehov

utvikler et kjerneselv som er trygt, funksjonelt og sterkt. De tåler den frustrasjon som oppstår når det stilles krav og forventninger til en selv.

Pottetrening er et typisk eksempel. Fra å la avføringen gå fritt ut i en bleie til å holde seg til man kommer på toalettet er en treningssak, en frustrasjon som må mestres. Fra å være båret rundt å opphøyet som en "gud" som spedbarn, til å måtte vente på tur og forholde seg til andre er en frustrasjon vi må lære å håndtere. Hvordan denne overgangen fra egosentrisme til empatiske relasjoner går, avhenger mye av kjerneselvets kvalitet. De barn som fikk dekket sine primærbehov for selvbekreftelse og aksept gjennom det Willicott kalte "*godt nok morskap*" klarer denne overgangen på en akseptabel måte. De barn som ikke fikk dekket disse fundamentale basisbehov søker kompensere dette *tap*, dette *sår*, ved overdreven bruk av et falskt Selv! Det kan ta sykelige dimensjoner.

Det usunne falske Selvet står bak mye dysfunksjonell adferd som narsissisme og avhengighet.

Behovet for den aksepten barnet viser gjennom tilknytningsadferd, kan sees på som en evig elv. Som vannet fortsetter behovet komme om man vil det eller ikke. Behovet er der selv om det ikke blir tilfredsstilt. Hva skjer om det ikke blir tilfredsstilt? Da vil behovet konstruere det falske Selvet som *kompensasjon* for manglene ved det *narsissistiske supply*. En demning kan demme opp for vannet en viss tid, men på et tidspunkt renner det over. Da tar det falske selvet over. Dette konstruerte falske Selvet vil bestå av komponenter fra den fantasiverden man ønsker skal være et uttrykk for det manglende kjerneselv. En verden av udekte behov. Hva er det så som gir denne "fantasiverden" innhold? Hvordan "ser" barnet hva det trenger? Hvordan "vet" narsissisten hva det har behov for? Individet er ikke bevist på disse behov, de er nedfelt i dets genetiske utrustning.

Kompensasjonen for manglene, vil medføre psykologiske strukturer som ikke er forankret i barnets faktiske egenskaper eller evner, men i *innbilte* egenskaper og evner. Fordi dette falske bilde man gir utad ikke er forankret i *kjerneselvet*, vårt virkelige Selv, vil det finnes en frykt for å bli avslørt. **Frykten** for den avsløring skaper grobunn for **angsten**, angsten for krenkelse og ydmykelse. Gjennomopplevelsen av barndommens traumer. Veien blir kort til affektive *symptomlidelser*. Depresjon og angst er symptomer på en underliggende problematikk. Uten kunnskap om dette vil fagfolk stå i fare for å se og diagnostisere symptomene, men ikke den underliggende forstyrrelse.

Denne angsten må sees som et uttrykk for frykten for tap av omsorgspersonen, derigjennom frykten for bruddet i tilknytningen, frykten for tilintetgjørelse og død. Slik Kohut beskriver over, er denne frykten velbegrunnet ut i fra den patologi det kan føre til i voksen alder. Et brudd barnet opplever som den ultimate trussel mot sin eksistens. Vi snakker om en tapsopplevelse. Når behovet for å unngå krenkelse er så fundamentalt, er det også et uttrykk for behovets betydning for barnet. Ikke rart

voksne som ikke fikk disse behov dekket, fortsetter søke etter dem resten av livet. Heri ligger også noe av årsaken til den grunnleggende formen på denne lidelsen.

Det handler rent fysisk om at strukturer i hjernen ikke fikk den form og det innhold de ut i fra en genetisk oppsetning skulle hatt. Disse mangler er som en narkotisk abstinens, et utømmelig sug mot et udekket behov. Dette avspeiles også i Kohuts teori om et *"... genetisk utviklingsprogram som krever en spesiell type respons (optimal frustrering) fra levende omsorgsgivende mennesker for å realiseres."* (Karterud, 2002:57).

I en narsissistisk problematikk er forståelsen av dette begrepet meget viktig. Ingen er født med et fungerende Selv. Det er en side av oss som i likhet med empati, utvikles i den *relasjon* vi vokser opp. *"Den primære defekten i empatisk innlevelsessevne skyldes et mangelfullt og lite nyansert samspill med tidligere omsorgspersoner"* (Karterud, 2002:87) Et barn som ikke får bekreftet sine behov for anerkjennelse fra omsorgspersonen vil prøve få denne anerkjennelse på andre måter. Noen får den fra en lærer, fra den andre forelder eller endog fra søsken. Noen får den senere fra gruppen, gjengen.

Forskning rundt tilknytning har vist at det ikke er tiden et barn er med en omsorgsperson som er det viktigste, men [kvaliteten](#) på den omsorgen det får. Det vil si at et barn som må vokse opp i en dysfunksjonell tilværelse, men som med jevne mellomrom opplever kvalitativt god omsorg fra en annen person kan klare seg relativt bedre enn om barnet ikke har denne andre "kortere-i-tid, men bedre-på-kvalitet" omsorg. Eksempelvis samvær med en normal forelder, mens barnet bor med en dysfunksjonell.

Når det gjelder tilknytning kan det være vanskelig å avsløre et barn med utrygg tilknytning fordi de kan kamuflere denne som velfungering. De ligner således på narsissistisk problematikk. De kan presentere seg selv bedre enn de egentlig er. Dette er ikke alltid noe verken lærere eller andre kan observere. Tvert imot kan de beskrive en velfungerende barn! Ingram (2001:85) beskriver det samme i boken *Vulnerability to psychopathology*:

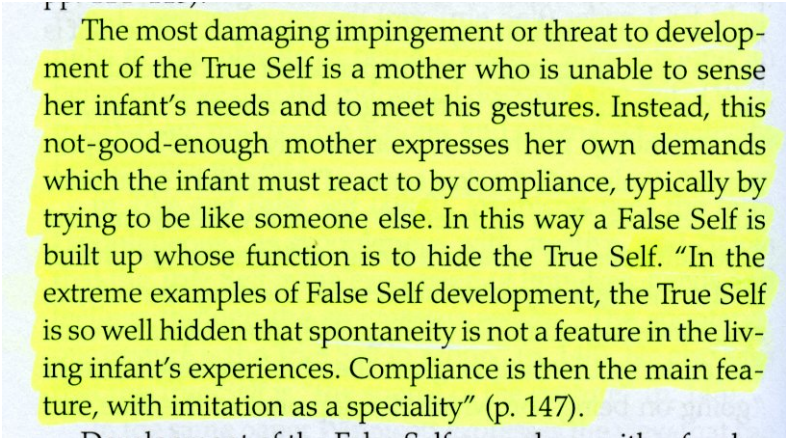
discussed previously. It appears that children with a history of an insecure/avoidant attachment may present with a pattern of self-representation that strikingly resembles that of the narcissistic personality. Specifically, despite observer, teacher, or counselor ratings of low self-esteem (Sroufe, 1990), some children with insecure attachment histories have been reported to describe themselves rather positively, suggesting that these children report high self-esteem to hide their feelings of worthlessness (Cassidy, 1988).

Mens det autentiske Selvet utvikles ved barnets opplevelse av anerkjennelse og bekreftelse i (objekt)relasjonen med omsorgspersonen, utvikles det falske Selvet i mangler ved denne relasjonen. Det er samspillet mellom barnet og

omsorgspersonen som danner grunnlaget for Selvets kvalitet. Er omsorgen "god nok" så utvikler barnet et godt nok Selv, et Selv der troen på og opplevelsen av seg selv er i overensstemmelse med de *behov* vår genetiske utrustning krever. Det utvikler et sunt kjerneselv.

Er du tørst (behov) så søker du noe å drikke, er du varm, søker du avkjøling og er du lei deg søker du trøst. I prinsippet er det, det samme som skjer når et barn søker *tilknytning*. En adferd som styres av et genetisk betinget behov for overlevelse. Dette behov er så fundamentalt at uten det, ville vi dø. Problemene rundt de rumenske barnehjemsbarna viste dette meget godt. De barna som lå nærmest døren utviklet seg bedre/hadde mindre skader enn de som lå lengst bort fra døren. Når personalet kikket inn fikk de nærmest døren mer og oftere kontakt enn de lengst inn! De som ble adoptert før de var 6 mnd, utviklet seg bedre enn de som ble adoptert i senere alder. I livets kritiske faser er derfor bekreftelse av våre behov helt essensielt for vår utvikling. Forstyrrelser av denne "oppkobling" av hjernen fører til patologiske tilstander slik Kohut beskrev over.

I Volmer, F. (2007:130) sin beskrivelser av Winnicotts oppfatning av Selvet skriver han :

The most damaging impingement or threat to development of the True Self is a mother who is unable to sense her infant's needs and to meet his gestures. Instead, this not-good-enough mother expresses her own demands which the infant must react to by compliance, typically by trying to be like someone else. In this way a False Self is built up whose function is to hide the True Self. "In the extreme examples of False Self development, the True Self is so well hidden that spontaneity is not a feature in the living infant's experiences. Compliance is then the main feature, with imitation as a speciality" (p. 147).

Biologi

Hva er det så denne "*bekreftelsen på eget Selv*" består i rent biologisk? Den må bestå av materie, siden det har et genetisk opprinnelse. Det er grunn til å se på dette som en form for hukommelse, en emosjonell hukommelse. Forskning forteller oss at hukommelse er en biologisk prosess som består av opprettelsen av tilknytninger mellom ulike nerveceller og kvaliteten på disse tilknytninger. Det vi husker er det disse tilknytninger lagrer i form av nye koblinger. Ingen tilknytning, ingen lagring av de behov tilknytning skal dekke. Gjenhenting av denne hukommelse skjer ved aktivering av disse koblinger.

I tidlig alder har vi ikke utviklet noe språk, men vi har utviklet evne til å "huske" emosjoner. Barnet husker traumer, smerte og positive sanseopplevelser. Disse er

ikke knyttet til noe språk og man har derfor vansker med å uttrykke disse språklig når man blir eldre, men føle dem, det kan vi. Vi har et uttrykk for disse udefinerte "følelser" – *intuisjon*. Vi kan føle noe er galt, men vi klarer ikke sette ord på hva det er. Vi kan føle frykten og angsten, men ikke dets opprinnelse. Intuitivt reagerer vi på noe vi ikke vet hva er.

Det er her vi ser hvor stor skade et barn kan ta om det vokser opp med en narsissistisk omsorgsperson. Den skade slike barn påføres er ikke en ytre vevs skade, men et ødelagt Selv, der det falske Selvet styrer individets adferd. Derfor er det så vanskelig for sakkyndige og dommere å avsløre og hjelpe barn i slike saker. Hvordan ser man en ødelagt Selv i et barn helt avhengig av narsissisten for sin eksistens? Hvordan ser de den emosjonelle "pistol" (si det jeg krever, ellers begår jeg selvmord) slike barn trues med når den sakkyndige spør barnet hvordan de har det, mens narsissisten smilende sitter ved dets side? Hvordan skal en sakkyndig eller dommer avsløre en slik forelder når denne beskriver sin fantastiske "omsorg", sikkert godt "bekreftet" av manipulerte venner, skole og barnevern? De som virkelig ser, de som har forstått og kommet seg vekk, stemples som innhabile! Konkrete saker har vist at en ex. partners konkrete beskrivelser over mange år, blir satt til side, nettopp fordi domstolenes kunnskap om slik narsissistisk dynamikk er mangelfull. Kan jo ikke krenke narsissisten må vite!

Kommunikasjon

Narsissistisk kommunikasjon er et meget interessant felt. Mens normal kommunikasjon er en toveis dialog, der man gir og tar, sender ut og mottar, der man akkomoderer og assimilerer, er en narsissistisk kommunikasjon en "*envis greie*"! Jeg sier "greie" for kommunikasjon med personer preget av narsissistisk dynamikk er det ikke enkelt bli klok på.

Problemet er knyttet til den grandiose selvoppfatning, ufeilbarligheten og frykten for krenkelse. Man samarbeider for eksempel ikke med en narsissist, i form av kompromiss, man tar ordre. Inngåtte avtaler er for andre, narsissisters fleksible moralbegreper sørger for at de er hevet over de samme normer de mener andre skal følge. De kan inngå avtaler i en rettssak, men bare timer etter er den brutt. Når man så påpeker at de bryter avtalen de akkurat har inngått, blir de ikke bare fornærmet, de kan rett og slett ikke forstå at noen kan krenke dem på denne måten! Uansett hvor godt det er dokumentert at de har brutt en avtale, projiserer de bruddet over på den andre, forvirrende for de fleste.

Å holde avtaler, handler om å ta ansvar for et brutt samliv, for en konflikt. Å nekte ta slikt ansvar er ofte utgangspunkt for at det kan tippe over i psykopatiske. Ved å nekte å sette navn på konflikten, å diskutere, hindrer narsissisten en diskusjon som kunne gjøre det mulig å finne en løsning. Å trekke seg unna dialogen er en smart måte å forsterke konflikten på, samtidig som man gir den andre ansvaret for situasjonen.

For å sitere Hirigoien (2002:43) *"Det å nekte å kommunisere direkte er psykopatens [narsissisten] ultimate våpen. Partneren blir tvunget til både å stille spørsmålene og gi svarene, og ettersom vedkommende ikke kan skjule sine fremstøt, begår hun selvsagt feil som kan tas opp av den andre for å understreke offerets nullverdi"*.

For utenforstående (sakkyndige, dommere, barnevern) ser man ikke annet enn banale utvekslinger mellom 2 bitre ekspartnere, og reaksjonen er ofte "Nå må dere ta dere sammen og tenke på barna". Men det dreier seg ikke om noen utveksling, det er ingen dialog. Det er et ensidig angrep der den som prøver få til dialog, blir sett på som den aggressive, mens den som nekter enhver dialog blir sett på som et offer. Det virkelige offerets frustrasjoner mistolkes som aggresjon. Ingen kan forestille seg at uviljen mot å diskutere problemene, komme til meklingsmøter eller svare på brev ikke er ubegrunnet! Den "aggressive" må nødvendigvis ha gjort "noe"! Omgivelsene ender ofte opp med å fordømme den normale og få sympati med narsissisten.

Slik er det i narsissistisk kommunikasjon. Da blir alt snudd på hodet. Logikken bryter sammen, vante forestillinger om hvordan mellommenneskelige mekanismer skjer, er stikk motsatt av hva man forventer av rasjonelle mennesker. Den beste måten å ødelegge et menneske er å la det ødelegge seg selv og deretter la det få skylden for ødeleggelsen. dette er noe narsissister er spesialister. Kan man ikke ramme den andre direkte, gjør man det gjennom barna. Man rammer barna, vel vitende om at den andre faktisk har empati og dermed blir rammet når barnas smerte blir synlig. Følelsesmessig utpressing er et ofte brukt middel til å manipulere barn. deres toleranse er ubegrenset, de tilgir foreldrene alt, er parate til å påta seg skyld, til å forstå. barnets vilje knuses, dets kritiske sans knekkes og man sørger for at det ikke kan dømme foreldrene.

Misforståelsen!

Det er en oppfatning blant mange om at narsissister elsker seg selv i en så stor utstrekning at de ikke bryr seg om andre. Denne oppfatningen er feil! Dette er en oppfatning som antagelig har sitt utspring i myten om Narcissus, som elsket sitt eget speilbilde han så i vannspeilet. Man misforstår vannets materie som speil, mens det egentlige "speil" er Narcissus persepsjon av refleksjonen. Det han så inderlig søker er noen som kan reflektere han slik han er, og ikke slik han vil andre skal tro han er.

Kunnskap om denne forstyrrelsen tilsier at det de "elsker" er sitt eget *falske selvbilde*! Det blir derfor feil å si at de elsker seg selv! Tvert imot kan de ikke utstå sine egne mangler, og skaper derfor et kunstig Selv som de kan "elske", det *falske Selv*. Det er derfor ikke seg selv de elsker, men illusjonen om seg selv. Ikke rart de preges av depressive trekk.

Manglende empati og evne til både selvinnsikt og innlevelse i andre viser nettopp at de ikke fikk utviklet evne til å elske seg selv, og dermed heller ikke evnen til å elske andre. De ble ikke elsket for den de var, men for den nytteverdi de hadde for

omsorgspersonen. Paradokset er at narsissister krever ekstrem empati og forsakelse fra andre, nok et uttrykk for den manglende evne til innlevelse.

Den egosentrisme slike fremviser har intet med egenkjærighet å gjøre, tvert imot er det, som så mye annet med slike en manipulasjon de selv ofte ikke er oppmerksomme på. Den som elsker seg selv:

- har ikke behov for et batteri av psykologiske forsvarsmekanismer for å fungere i relasjon til andre. De tåler å gjøre feil.
- er også trygg på seg selv
- krenkes ikke av kritikk slik narsissister gjør, men evner være kritiske til seg selv.
- har også selvinnsikt og evne til empati
- er ikke en egoist men en velfungerende som dekker sine behov på en adekvat måte uten behov for å bruke andre slik narsissister gjør
- har mye å gi og er mer altruistisk
- er den rake motsetningen til narsissisten

De tror virkelig at de er så grandiose som deres falske Selv får dem til å tro. Samtidig vet de på et mer eller mindre ubevisst nivå at de egentlig ikke er slik de vil andre skal tro de er. Der ligger kimen til det som ser ut som depresjon. De prøver fylle en tomhet som alltid er der, tomrommet der deres virkelige Selv skulle vært. Deres omfattende bruk av primitive forsvarsmekanismer (projeksjon, splitting, benekting, projektiv identifikasjon, passiv aggresjon osv.) viser dette. Det de hele tiden søker er nettopp at noen skal elske dem, bekrefte deres egenverd, gi dem den aksepten de ikke fikk i sin barndom, bekrefte deres udekte behov. Problemet er at når noen virkelig elsker dem, så skyver de disse fra seg, gjennom sin klebrige, parasittiske, utnyttende og anklagende adferd. Projeksjonen av deres egne mangler over på den andre, får den andre til å trekke seg unna. En unnvikelse som oppfattes negativt av narsissisten og som dermed blir en ond selvforstrekkende sirkel. *Adferden* som utspiller seg i dette søket kalles narsissistiske trekk.

Det er ikke tilfelle at narsissisme bare er et resultat av en traumatisk barndom. Noen omsorgspersoner tilber sine barn, men evner ikke gi dem den genuine og empatiske oppmerksomhet de trenger for å utvikles emosjonelt. Det hjelper ikke vokse opp med all verdens materiell standard, om mor og/eller far aldri "er der" for å bekrefte ditt egenverd. Omsorgspersonen kan være fysisk til stede uten at de er emosjonelt til stede på barnets premisser. Hvordan skal en sakkyndig se dette i en kort observasjon?

Behovet for bekreftelse og aksept, er så fundamentalt at en må anta det er genetisk betinget. En omsorgsperson kan fremstå som totalt oppofrende for sitt barn, uten at barnet av den grunn føler en genuin kjærighet eller aksept! Narsissistiske foreldre er et typisk eksempel på det. Utad når andre ser på er det ikke måte på hvor fantastiske omsorgspersoner de fremstiller seg som. Denne ustabilitet i omsorg, der barnet løftes opp i skyene når andre observerer, mens de møter anklager og kritikk under 4 øyne er svært forvirrende for små barn. De har ikke utrustning for å takle

en slik ustabil tilværelse. Det medfører at de kan utvikle patologiske forsvar i et forsøk på å beskytte seg. Dermed er en onde sirkel i gang.

Dette er en problematikk vi ser ved en del foreldre som selv har hatt en vond barndom. Mange tror de gjør de riktige ting, de vil så gjerne unngå at deres egen barn opplever det de selv opplevde, men i mange saker blir det så alt for tydelig at det de gjør er å bruke barnet som et instrument for sin egen ødelagte selvfølelse, sine egne uløste emosjonelle problemer. Barnet blir den voksnes **narsissistiske supply**, barnet blir et redskap for egen manglende aksept.

Slike speiler seg i **anerkjennelsen** av den tilsynelatende "fantastiske" omsorg omgivelsene manipuleres til å tro de utøver, mens de i virkeligheten gjentar den samme feil de selv ble utsatt for. *I realiteten speiler slike mennesker seg i adferden av sitt eget falske grandiose selvbylde.* De lever ut sin fantasi. Mens normale speiler seg i *utøvelsen* av sine reelle ferdigheter, speiler narsissister seg i sin illusjon av sine ferdigheter. De speiler seg i objektrelasjonens offer! De er så tapt i sitt eget falske selvbylde at de ikke kan løsrive seg fra sitt eget "speil". Speilets funksjon er *"...behovet for å bli sett, hørt, forstått, anerkjent og lignende som gjør seg gjeldende"* (Karterud, 2002:61). Det tragiske er at de ikke kan akseptere et bilde av seg selv de kan være fornøyd med, med mindre de har konstruert det selv.

- Ikke rart *skammen* lurar like under overflaten i frykten for avsløring,
- ikke rart terskelen for krenkelse og ydmykelse er så lav
- ikke rart de har et batteri av psykologiske forsvarsmekanismer for å forsvare dette falske selv
- ikke rart den "tristhet" de ofte avspeiler forveksles med vanlig depresjon
- ikke rart denne typen "depresjon" blir kronisk.
- ikke rart behandling med antidepressiver ikke hjelper på lidelsen, for hvordan skal man behandle et ødelagt Selv med piller?

Mangelen på reelle emosjonelle ferdigheter stanser dem ikke fra å leve i fantasien om slike. Deres forhold til virkeligheten preges alltid av deres motiv, nemlig behovet for aksept. Deres moral kan være ekstrem, særlig når det gjelder andre. Selv er de hevet over enhver moralsk lov. Nok et utslag av deres grandiose selvoppfatning. Eksempelet med den narsissistiske moren som til den sakkyndige uttalte "Jeg hater løgn og juks" og som løy om det meste er typisk i så måte! paradokset er at de kan fremvise en forståelse av en høy moral når det gjelder andre, men de lever ikke etter samme høye moral selv! det vitner om et strengt superego som de selv føler seg opphevet fra å følge. De tror de utøver denne moral, men den er like illusorisk som deres øvrige adferd.

Tittelen på boken "[*The object og my affection is in my reflection*](#)" fanger opp denne dynamikk på en ypperlig måte. Dette har intet med et speil på veggen å gjøre, slik en narsissist utbrøt i retten : "*Men jeg går da ikke å ser meg i speilet hver dag*"! Dette skjer på et emosjonelt psykologisk plan i relasjon til omgivelsene.

Et barn merker fort om "kjærligheten" er for barnet selv, eller om kjærligheten er for den voksne. Et barn forstår imidlertid ikke hvorfor det skal være den voksnes emosjonelle tjener. De lærer opp til å tro at det skal være slik, i strid med sine egne genetiske forutsetninger. Dermed blir de selv søkende etter dette "noe" (aksepten, bekreftelsen) som de ut fra genetikken føler de trenger, men ikke får. Et barn forstår og føler når aksepten er for dem, eller om den er for narsissisten. De merker om skrytet de får er for aksept av deres egne ferdigheter eller om det er for den voksne. De lærer i realiteten opp i en usunn avhengighet til narsissisten, en avhengighet de ikke kommer ut av og som preger deres valg og adferd resten av livet! Genene gjør at et barn alltid vil streve etter aksept, det gjør de til trofaste tjenere for en voksen som utnytter dette for egen vinnings skyld.

Projektiv identifikasjon

Det er ikke rart barnevern, sakkyndige psykologer, dommere og komparenter beskriver slike foreldre som guds gave til barnet! De ser ingen svikt i den timen de observerer. De ser ikke den svikt den andre forelder ofte beskriver. Den eneste svikt de ser er den andre forelder som beskriver dette emosjonelle monster! "*Hvordan kan du påstå mor er slik når hun så tydelig viser at hun fungerer? Ja komparenter sier det samme!*"! Omgivelsene ser ikke narsissistens manipulasjon. Resultatet er ofte slik mange barnefordelingsaker viser at den normale forelder tillegges narsissistens manglende empati og evne til innlevelse, fordi psykologer ikke evner se den **projektive identifikasjon** i praksis!

Denne forsvarmekanismen fungerer slik at narsissisten projiserer sine egne trekk av egen manglende empati og manglende selvinnsett over på den andre forelder, hvorpå den andre forelder provoseres til å reagere nettopp på denne måten. Beskrivelsen av narsissisten som så ille som de er, fremstår ikke som empatisk ovenfor omgivelsene. Isteden dømmer omgivelsene den som fremsetter disse beskrivelserne av narsissisten. *Stakkars narsissisten, å bli utsatt for slike "krenkede" beskrivelser! Si meg har du ingen evne til innlevelse med din ex?* Dermed kan narsissisten bare lene seg tilbake og se at omgivelsene dømmer den normale for narsissistens egen adferd. Egentlig genialt, hadde det bare ikke vært en slik tragedie for de barn det går utover.

Den samme dynamikk ser man på mange arbeidsplasser, der man kan ha psykopatisk dynamikk. Varslere av psykopatens alvorlig adferd ender selv opp med å bli sett på som problemet. Psykopaten kan lene seg tilbake og la den frustrerte ta fallet! I et samfunn der toleranse for andres avvik fremstilles som normen, har både narsissister og psykopater lett spillerom. De spiller varslere ut mot ledelse, de spiller foreldre ut mot både psykologer og dommere. Og de spiller barna ut mot den andre forelder.

Dermed snus virkeligheten i realiteten på hodet. Den normale som i sin frustrasjon beskriver narsissistens egentlige adferd, blir ikke trodd, men oppfattes selv som den

problematiske for barnet! Konkrete saker har dokumentert, gang på gang, at den normale forelder som beskriver narsissisten, ikke bare blir fratatt omsorgen, men også får redusert samvær.

For som *spesialist i klinisk psykologi*, psykolog M.F. i Bergen skrev i sin rapport til retten i 2003: *"Far sin bekymring for og mistenksomhet i forhold til mor og hennes helse- og livssituasjon, en bekymring den sakkyndige mener er en vesentlig årsak til konflikten, gjør at den sakkyndige gjerne hadde sett at spørsmålet om samvær først ble endelig avgjort på et senere tidspunkt"*. Resultat: barna fikk ett samvær i måneden med sin far!

Slik bidrar psykologer i mangel av kunnskap, til å sende barna til narsissister, fremfor den normale av foreldrene. Slik bidrar sakkyndige psykologer til å forlede domstolene til justismord og tragiske avgjørelser for barna. Mer utfyllende om dette [her](#). (Skulle linken være borte finnes den også [her](#)). Kompleksiteten i narsissistisk dynamikk er ekstrem. Dessverre evner ikke en del fagfolk å se den psykiske volden som skader og hindrer nervecellenes oppkobling til andre nerveceller. De psykologiske spor blir dessuten ofte ikke synlige før mange år senere, når depresjoner og angst setter inn! Den fysiske volden der vev skades er så mye enklere å avsløre, men så trenger man heller ikke være psykolog for å se det!

I møte med denne tilsynelatende "perfekte" omsorgsperson, blir alle **fakta** om noe annet bevisst oversett! Alt omgivelsene ser er den grandiose person hvis omsorg antagelig *fremstår* som bedre enn de flestes! De ser ikke hva barnet *føler*, de ser ikke den *betingede kjærlighet* barnet vokser opp med, de forledes til å "tro det de ser" og evner ikke se det de ikke forstår. Særlig ille er det at så mange psykologer lar seg manipulere. De forventes jo nettopp ha kunnskap om slike psykologiske mekanismer.

Barnet kan ikke avsløre stort, emosjonelt truet med narsissistens tap (selvmord) som det er! Hvordan skal man forvente at et barn i et slikt avhengighetsforhold til narsissisten skal avsløre dette? Barn er avhengige av de voksne, en avhengighet narsissister utnytter til egen fordel.

Den som tror at et barn som blir slått løper til barnevernet for å avsløre slik vold, har ikke mye kunnskap om den makt en voksen forelder har over et lite barn. De har heller ikke mye kjennskap til barnevernets manglende kunnskap i slik dynamikk. Eller for å sitere Kvello i Moe & al. (2010,s.516) : *"Barnevernets ansatte har jevnt over også et stykke igjen for å jobbe etter tilstrekkelige definerte faglige standarder og derved en redusering av personlige standarder, intuisjon, synsing og tilfeldigheter"*! Frykten for tap innpodes tidlig gjennom emosjonelle trusler. Man kan på et vis snakke om et Stockholm syndrom i slike relasjoner. Barnet blir hjernevasket til å tro forelderens påstander.

Gjennom manglende kunnskap om disse kompliserte psykologiske mekanismer overlater mange dommere barnet til den personen som har den minste omsorgsevne, den personen som ødelegger barnets Selv! I konkrete saker der det

uomtvistelig er dokumentert alvorlig omsorgsvikt i form av vold, overgrep, emosjonelle trusler og PAS, gir Tingretten omsorgen til narsissisten fremfor den normale, med begrunnelse i at *"Hverken skole eller de sakkyndige tilkjennegir noen bekymring for barnets situasjon"*!

Narsissistens kjærlighet handler om å kreve, den normale kjærlighet handler om å gi! Arnulf Øverland skrev en gang : *"Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv"*, dette kunne vært omskrevet til ***"Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett du ikke forstår"***.

Det er typisk for de som kommer seg ut av slike forhold at de egentlig aldri følte seg elsket. Tvert imot, de føler seg brukt og sugd tomme for livskraft, de mister seg selv. De føler seg som ofre for en parasitt. Om kjærlighet defineres som å sette andre foran egne behov forstår man at det ikke er kjærlighet. En narsissist lærer ikke barnet å sette andres behov foran egne, men at barnet skal dekke narsissistens behov. Med andre ord, barnet lærer at mor/fars behov er viktigere enn dets egne!

Slike barn vokser opp i troen på at det riktige er å dekke andres behov på bekostning av sine egne. En trenger ikke se langt for å forstå at det skaper problemer. Slike barn tvinges til å elske narsissisten og bare den. For å oppnå narsissistens gunst, kreves det ofte av barnet at det skal ta avstand fra den andre forelder. Det medfører at de mister tilknytning til den andre forelder, hvilket er narsissistens mål, avskjære barnet fra alle som kan utgjøre en trussel mot deres eget syke grandiose selv. De lærer i realiteten opp til et negativt selv bilde, de betyr ingenting, det eneste som betyr noe er narsissisten. Bekreftelsen på eget selv uteblir. Det er grov omsorgsvikt når slike barn blir fratatt sin vilje og sine valg. Det skader dem for livet, uten et eneste blått merke. Sakkyndige og domstolene medvirker til dette gjennom manglende kunnskap om narsissistisk dynamikk.

Narsissistens problem er at de *trenger* andre for å gi dem kjærlighet, selv om den andre er et barn! De er som *emosjonelle pedofile*! Mens normale går i bane rundt barnet, går barnet i bane rundt narsissisten. Barnet i slike forhold tar den voksnes plass, noe de ikke er emosjonelt utviklet til å gjøre. Resultatet blir rolleblanding.

Hvorfor noen tiltrekkes av narsissister.

En del mennesker, kvinner som menn tiltrekkes av en narsissistisk partner. Hva kommer dette av? Det finnes mange beskrivelser av at kvinner som kommer seg ut av et skadelig forhold, går inn i nye forhold med den samme skadelige dynamikk. Voldsutsatte kvinner går tilbake til den samme voldsmann. Ofte er dette kvinner som kommer fra oppvekstkår som har vært dysfunksjonelle. Det de der opplevde og "lærte" som "normalen", (det dysfunksjonelle) er det de føler som "kjent" i et parforhold. Crompton (2007:79) i *"All about ME, Loving a narcissist"* beskriver dette som en forklaring på dette fenomenet:

and the answer lies in their upbringing. Women who have themselves come from a background where their parents and caregivers have been detached, and expected the world to revolve around them, may be more likely to find narcissistic traits desirable in a man.

Think about it. If your mum or your dad showed some strong narcissistic characteristics – for example, if they expected you to look after them rather than the other way around, or if they expected you to always follow their agenda, or if they found it hard to empathise with your wants and needs – then those sorts of traits would assume a kind of normality. You would have an unspoken expectation that that's just how families are. So when you meet someone who has similar traits to your parents, who, say, expects everyone else to follow their own agenda, it doesn't necessarily seem strange or threatening: at least at first. In fact, it can feel quite familiar, even comforting.

Ut i fra en slik modell utvikles narsissistisk problematikk i kombinasjon av genetisk sårbarhet og sosial arv.

Narsissistiske trekk

Narsissistiske trekk er noe vi har alle i mer eller mindre utstrekning. Det er trekk knyttet til vår selvoppholdelsesdrift. De kommer spesielt til syne når vi utsettes for stress. I emosjonell balanse klarer våre psykologiske forsvarsmekanismer å holde fasaden oppe. Når presset blir for stort svikter dette forsvar og psykologiske forsvarsmekanismer av ulik modenhet kommer til syne. Vanligvis velfungerende personer fremviser under belastning depressive trekk, mens personer med mer patologisk fundament blir mer rigide etter som forsvarsmekanismer som splitting, projeksjon, benekting og projektiv identifikasjon først tar over kontrollen for deretter bryte sammen. Nettopp rigide personlighetstrekk er et uttrykk for primitive forsvarsmekanismer.

De som i sin barndom fikk vokse opp med omsorgspersoner preget av evne til mentalisering (empati og innlevelse) fikk et sterkt og robust Selv, mens de som vokste opp med traumer og omsorgsvikt fikk et skadet selv. Mye tyder på at utviklingen av Selvet skjer i en kritisk periode, der hjernens nerveceller kobles opp og danner sin struktur. Når barnet har nådd 3 års alder er den viktigste struktur på plass. I disse 3 år har ulike understrukturer sine spesifikke perioder. De som ikke fikk Selvets byggeklosser på plass mens disse vinduer var "åpne" blir søkende resten av livet etter impulser for å dekke disse (genetiske) behov som kommer til

uttrykk i form av bekreftelse på deres Selv. Selvfølelsen er så fundamental i et menneske at dette må en anta er behov av genetisk opprinnelse.

Kulturforskjeller

I noen folkegrupper synes denne lavere enn i andre. Ære begrepet finnes i oss alle, men i noen grupper og hos noen individer har dette begreper et sykkelig innhold. Hva som karakteriseres som sykkelig kan variere fra kultur til kultur. Å drepe sine egne barn fordi man mener de har krenket sin far/mor oppfattes som sykkelig i vår kultur, men som mer akseptert i andre kulturer. Krenkelsens "innhold" har også ulik verdi i ulike kulturer. Å klappe en Thai på hodet oppleves krenkende i thailands kultur. Å kaste en sko på en person i muslimske kulturer er mer krenkende enn vi i vår kultur opplever det som. Visse symboler har spesiell verdi i ulike kulturer. samme symbol kan oppleves krenkende i en kultur men ikke i en annen. Hos narsissistisk sårede mennesker, oppfattes alt som utfordrer deres falske grandiose bilde, som en krenkelse. Krenkelse og skam er langt på vei 2 uttrykk for det samme begrep, ydmykelse. Dette er et fundamentalt trekk ved mer enn mennesker. Vi kan observere noe av det samme hos mange dyr. Rangordning er et element knyttet til denne problematikken. Kastebegrepet handler om mye av det samme. Beskrivelser av kjæresten i Afghanistan som blir tatt av dage av egen nær familie fordi de har ulik rank er et uttrykk for krenkelse av ære begrep. Slike uttrykk fremstår som sykelige i vår kultur.

Selvet

Selvet utgjør rammene for hva som definerer oss som individer, som gjør oss unike. Behovet for et velfungerende Selv, er så sterkt at individer med disse mangler setter alle andre hensyn til side i forsøket på å oppfylle disse udekte behov, livet ut.

Det handler om individets identitet. Hvem er jeg, hvor kommer jeg fra. Adopterte barn har ofte et behov for å oppsøke sine røtter. Ikke fordi de nødvendigvis lider overlast, men for å få dekket behovet for hvem de er og hvor de kom fra. Dette er et så fundamentalt behov at det også er nedfelt i FN's barnekonvensjon art.8 om bevaring av individets identitet. Hvem er jeg som ikke en gang vet hvor jeg kommer fra?

Skam

I den depressive enden av spekteret erkjenner vi skammen, vi har kontakt med våre nevrotiske sider og opplever vårt negative selv bilde. I den narsissistiske enden av spekteret erkjenner vi ikke skammen men setter inn et batteri av psykologiske forsvarsmekanismer for å skjule den. Det krever så mye psykisk energi at det

svekker individets emosjonelle forsvar og immunsystemer. Immunsviktskykdommer kan bli resultatet om dette system presses for hard, for lenge. Diabets2 er et eksempel.

Disse udekte behov er nært knyttet opp mot begrepet **skam**. Skammen som utviklet seg i barnets manglende evne til å tilfredsstille sine omsorgspersoners forventninger. Et barn vil aldri evne oppfylle de **forventninger** narsissistiske foreldre stiller til dem. Slike forventninger blir ikke stilt for at de skal oppfylles for da hadde barnet fått anerkjennelse for dem, de stilles ut fra et kontrollbehov. Å fremsette en forventning fører til at barnet blir opptatt med å innfri denne forventningen. Og i lys av behovet for anerkjennelse vil et barn gå langt i å prøve innfri. Skuffelsen blir derfor stor når narsissisten ikke blir fornøyd, noe de sjelden blir om de ikke selv tjener på det. Barnet blir skuffet gang på gang og får etter hvert et inntrykk av at det ikke duger. Dermed har narsissisten skapt en avhengighet samtidig som de har bekreftet for seg selv at andre ikke er bedre enn dem selv!

Mens mennesker i emosjonell balanse befinner seg i en likevekt, midt i dette kontinuum mellom den depressive og den narsissistiske ytterkant, opplever de med en forstyrrelse en ulikevekt i denne balansen. Det som skiller den personlighetsforstyrrede fra den normale er ikke at den normale ikke kan komme i ulikevekt, og fremvise depressive eller narsissistiske trekk, men at den normale, når stresset går over, igjen oppretter en likevekt og ballanse i sitt Selv bilde og sin Selvfølelse. Den normale kan håndtere skammen, det kan ikke narsissisten.

Normale har resurser den forstyrrede ikke har. De har et velutviklet Selv med egne resurser. Strukturen i hjernen er velutviklet, har flere "bein å stå på" (flere og sterkere tilknytninger, større hippocampus). Dermed skal det også mer til før normale forrykker sin likevekt. Svekket ett system, har de andre som tar over. De tåler større belastninger før de får problemer. De har en høyere terskel for krenkelser og skam. Forstyrrede mennesker har ikke disse backupsystem i samme grad. En kan si at hjernestrukturens kvalitet er dårligere. de kjører på "felgen"!

Mennesker med en forstyrrelse i Selvet har ikke disse resurser, derfor blir tilstanden kronisk, derfor blir adferden *rigid* og ute av stand til å tilpasse seg de stadig skiftende påvirkninger vi alle utsettes for gjennom livet. Derfor tåler de mindre stress før de tipper over i en mer alvorlig patologisk tilstand. Deres terskel for krenkelser og skam er lave. *Paradokset* er at mens de frykter for krenkelse av deres eget skjøre Selv, så preges mye av deres adferd ovenfor andre nettopp av at de bryter ned den andres Selv! De opptrer som emosjonelle parasitter som suger livskraft og glede ut av dem, de er så avhengige av! Nok et uttrykk for en manglende evne til empati. Deres lave empati synes omvendt proporsjonal med deres egosentriske holdning.

Konformitet

Et annet moment ved narsissistisk problematikk er den grunnleggende motvilje mot kreativitet og evne til nytenkning. Slike personer preges av en konservativ

holdning til nye inntrykk. Frykten for det nye og ukjente fører til en form for konformitet, der nye ideer kan bli møtt med overdreven skepsis og mistenksomhet fordi de oppleves som en trussel mot det grunnlag som holder narsissisten sammen!

Narsissistens løgn

Narsissisters form for løgnaktighet trenger en egen beskrivelse. Jeg er ikke sikker på om de virkelig tror på den virkelighet de beskriver, men en ting er sikkert, det ser slik ut. Usikkerheten kommer av at de til tross for en fasade av stor selvsikkerhet allikevel må opprettholde denne med bruk av en rekke primitive psykologiske forsvarsmekanismer. Dette primitive forsvar og den lave terskel for å ta det i bruk, tyder på at løgnene er beviste. Om de skulle være ubeviste, så må en også anta at det primitive forsvar igangsettes utenfor deres bevissthet, mer som en refleks.

Deres tendens til å fastholde på løgnen uansett hvor mye det dokumenteres at virkeligheten ikke er slik, er et klart uttrykk for deres manglende evne til innsikt. At den kan dokumenteres som stikk motsatt forhindrer ikke en slik oppfatning. Det er ved slike konfrontasjoner man ser deres rigide holdning i praksis. De tar pr. definisjon ikke feil i sine vurderinger. Perfekte mennesker tar ikke feil.

Det som ofte kompliserer deres løgner er at de er [halvsannheter](#). Det er ofte en liten flik av sannhet i dem. Slik som med narsissisten som var god i tennis, og som påsto han hadde en reklameavtale med NIKE til 80.000\$! Ja, han var god i tennis, men nei han hadde ingen reklameavtale.

Et annet moment man må vurdere er at en del av deres påstander ikke nødvendigvis er løgner (usanne beskrivelser). Det kan også være rent ut *forvirrede virkelighetsforståelser*. De tror virkelig at deres persepsjon av virkeligheten er den rette. Gjennom en demonisering av motstandere tror de virkelig at denne andre er så demonisk som de trekk de tillegger den andre. Her kommer flere psykologiske mekanismer i bruk samtidig. Prosjeksjon, dissosiasjon, fortrenkning og perseptuelle forstyrrelser opptrer ofte samtidig, da er det ikke alltid like lett forholde seg til virkeligheten slik de fleste vil oppfatte den.

Mye av utfordringene med å avsløre deres løgner, er deres projeksjoner over på andre. Prosjeksjoner er vanskelige å forsvare seg imot for tilhørere vet ikke hvem som har de trekk man snakker om! Likeledes er de underlig nok gode til å dramatisere. I denne dramaturgien ligger det underlig nok også en evne til å vise "emosjoner". De forteller på en tilsynelatende troverdig måte, de kan virke oppriktige, virke lei seg, de kan til og med gråte (sine krokodilletårer). Deres fremstillinger har gjennom projeksjoner og halvsannheter et innhold som virker tilforlatelig. De er vanskelige å gjennomskue for ofte er deres beskrivelser slik tilhørere *forventer* at de skal være.

Og nettopp det at de gir tilhørere det de tror disse forventer å høre, inneholder også et element av at de faktisk evner en form for innsikt i hva andre tror og tenker. En "innsikt" preget av deres egne egosentriske behov. Den eneste måten å avsløre disse

løgner på er å kreve dokumentasjon på de fremsatte påstander. Den beste måten å møte projeksjoner er å stille seg åpen for at det undersøkes. *Ja vel, så du mener jeg har trekket A, hvordan begrunner du det?* Dersom man kan dokumentere at narsissisten selv har trekket A, kan man stille det konfronterende spørsmål; *Du påstår jeg har A, men det er godt dokumentert at du selv har A. Hvorfor kritiserer du meg for et trekk du selv har?* Og dermed er man rett inne i den manglende selvinnsikten slike fremviser. De er svake for kritikk og vil i slike situasjoner ofte svare med aggresjon.

Det er når man forfølger og presser på for at de skal dokumentere det de påstår, at skuespillet virkelig blir interessant. Det er når stressfaktoren øker at deres virkelige Selv kommer til syne, deres narsissistiske raseri! Dette ble synlig i en rettssak, der motpartens advokat ble hard presset på at klienten hadde betydelige narsissistiske trekk. (Noe advokaten også fremviste!) Hvorpå advokaten i sin prosedyre uten noen dokumentasjon fremsatte påstanden om at motparten hadde en personlighetsforstyrrelse! På replikk fra motparten på hvilken forstyrrelse dette skulle dreie seg om, kom svaret *"Det vet jeg ikke"*! Slik avsløres projeksjon gjennom dybdespørsmål! Dessverre forstår ikke mange dommere denne komplekse psykologi, og man klarer derfor ikke fange opp slike nyanser, så viktige for å avsløre narsissisters manipulasjon.

Terapi?

Det er meg bekjent ingen kjent fungerende terapi mot et skadet eller mangelfullt utviklet selv. Det synes vanskelig å forandre hjernens emosjonelle struktur, slik den ble knyttet opp i tidlig barnealder. I narsissistisk problematikk går da også terapien ofte ut på å lære å leve med de mangler man har i sitt Selv. Piller kan sløve ned de verste utslag, men forandrer ikke de underliggende mangler i hjernens struktur. Derfor er lidelser knyttet til dysfunksjon av Selvet så vanskelige å behandle. Narsissime, psykopati og til dels borderline er kroniske tilstander med til dels overlappende områder som springer ut av et ufullstendig Selv. Lidelser man ikke har noen effektiv terapi for. Narsissister kommer sjelden i terapi, hvorfor skal en grandios perfekt personlighet som de oppfatter seg som gå i terapi? De er lite motivert for slikt om de ikke tvinges inn i det.

Når depressive lidelser tilsynelatende er lettere å "helbrede" synes det ha sin årsak i at dette er mennesker som fremdeles har kontakt med sine nevrotiske sider. De innser sine svakheter, de har ikke tippet over i benektelsen og fortrengningen av virkeligheten, selv om der svart på den. Faktisk kan man si at mens mennesker i den depressive enden av spekteret kanskje tar sine nevrotiske problemer litt for alvorlig, så har mennesker i den narsissistiske enden av spekteret fortrengt og benektet sine nevrotiske sider.

Hva så med den depressive narsissist?

En depressiv narsissist, høres ut som en selvmotsigelse, men det er mer komplekst enn som så. Det er godt beskrevet i faglitteraturen at depressive lidelser er nært knyttet opp til narsissistisk problematikk. En rekke beskrivelser angir dette som komorbide lidelser, lidelser som opptrer sammen. Spørsmålet er om det er depresjon man ser hos en narsissist eller om det er en adferd som forveksles med depresjon!

Alice Miller er en kjent sveitsisk psykoanalytiker som har skrevet flere bøker om narsissistisk problematikk. I en [artikkel](#) fra 1979 beskriver hun flere likhetstrekk mellom visse typer depresjon og narsissistisk personlighetsforstyrrelse. *"What is described as depression, and experienced as emptiness, futility, fear of impoverishment, and loneliness, is frequently recognizable as the tragedy of loss of Self or alienation of Self, which is seen regularly in our generation and society."*

Forskjellen på vanlig depresjon og "narsissistisk depresjon" er at

- mens vanlig deprimerte (melankolske) fremviser et negativt selvbylde (jeg duger ikke), fremviser narsissisten sin grandiositet (jeg duger meget godt).
- Mens den virkelig deprimerte anklager seg selv (jeg mestrer ikke), anklager narsissisten alle andre (projeksjon- dere mestrer ikke).
- Mens den deprimerte vender aggresjonen mot seg selv (jeg vil dø), vender narsissisten aggresjonen (det narsissistiske raseri) mot de som krenker Selvet eller det investerte objekt/ide (hevsn, hat, misunnelse).
- Mens deprimerte har sterkt redusert evne til positivitets bias, har narsissisten [overdrevet positivitets bias](#).
- Ved trusler mot selvbyldet fremstår den deprimerte melankolsk, mens narsissisten fremstår mer perfekt enn dyden!
- Den vanlig deprimerte mottar hjelp, den narsissistiske "feiler det ingenting"!
- De fleste depresjoner er periodiske, måneder eller et par år, (unntatt dystymi) narsissistisk "depresjon" er mer en varig personlighet, som følger av traumer i tidlig barndom og fortsetter livet ut.
- Depresjoner kan komme og gå, men man forblir en narsissist!
- Symptomene kan observeres som like, men årsak er ulik.
- hos den deprimerte er skammen synlig, hos narsissisten blir den skjult
- hos den deprimerte blir de nevrotiske trekk synlige, hos narsissisten søkes de skjult
- den deprimerte er selvkritisk, narsissisten er ukritisk
- mens den deprimerte viser tegn til utmattelse, viser narsissisten tegn på irritasjon i sin "depresjon". Irritasjon over å ikke lykkes, de har sviktet sitt uoppnåelige falske Selv.

Depresjonen man ser hos vanlige er derfor fundamentalt forskjellig fra det man ser hos narsissistisk pregede mennesker. Konkrete saker har vist at mange leger, psykologer og barnevern ikke har kunnskap til å skille disse. Derfor kan barn i barnefordelingsaker risikere å bli sendt til den minst egnede av foreldrene, narsissisten! En rekke konkrete saker bekrefter et slikt hendelsesforløp.

Millon 1996,s.398 (Disorders of personality, DSM-IV and Beyond) beskriver dette slik: *".. de kan tilsynelatende virke deprimerede ved en overflatisk undersøkelse, men faktum er at de er ulmende med påtvunget sinne og hevngjerrig bitterhet."* og

"..den episodiske depresjon som Kohut finner så karateristisk for narsissistisk skadde personer blir ikke sett på som en virkelig depresjon av Kernberg i det hel tatt. Isteden legger Kernberg til grunn at når "narsissister" føler seg alvorlig skuffede eller forlatte, kan de virke deprimerede ved en overflatisk eksaminasjon, mens de i realiteten koker av innestengt sinne og hatefull bitterhet/fiendtlighet."

En slik forståelse støttes av adferd man ser ved normal depresjon. Det typiske ved normal depresjon er da også at personen klandrer seg selv, mens narsissister klandrer alle andre! Kvantiteten av positivitetsbias viser forskjellen på melankolsk og narsissistisk depresjon.

Det som kan se ut som depresjon og ofte diagnostiseres som det, kan være en narsissistisk forstyrrelse. Narsissister er ikke nedstemte fordi de er melankolske, men fordi deres grandiose ego og falske Selv er krenket. En forstyrrelse av **Selvet**.

En del fagfolk mistolker denne tomme, sky og defensive personlighet som en depressiv personlighet. Kvello (2007) skriver i boken **"Utredning av adferdsvansker, omsorgsvikt og mishandling"** (s.240) at *"... det ofte er symptomlidelser som depresjon og angst som er synlig mens den mer grunnleggende og underliggende personlighetsforstyrrelse ikke oppdages"*! I realiteten behandles symptomene og ikke den underliggende og dels skjulte lidelse.

Det kompliserte er at noen depresjoner handler om for små psykiske resurser i forhold til påkjenninger, mens i andre tilfeller, med de samme symptomer, handler det om forsvar mot et ødelagt Selv! Det er viktig å huske på at vanlig depresjon ikke er en følge av et ødelagt selv, men et overbelastet selv. Derfor henter slike seg inn igjen når belastningen reduseres. Narsissister henter seg ikke inn igjen, men fortsetter sin rigide adferd. Personer med en normal Selvstruktur viser en normal melankolsk depresjon, mens individer der selvstrukturen er skrøpelig synes fremvise en mer aggressiv, fiendtlig skuffelse over å ikke ha mestret i sin "depresjon". Mens normale er mer utmattet når de går inn i en depresjon, fremstår narsissisten mer krenket slik at det er mer skammen over at deres oppblåste grandiose selvbylde svikter, som kommer til uttrykk. Den mer melankolske normale depresjon fremstår ikke så preget av skam, der aksepterer man på en annen måte at man kommer til kort. For narsissisten er det helt utenkelig at man har kommet til kort!

Hva skiller så en narsissist fra en normal?

Et komplisert spørsmål, for det finnes sunne narsissistiske trekk og det finnes usunne narsissistiske trekk. Narsissisme er jo et uttrykk for vår evne til *selvoppholdelse*. **Selvhevdelse** er et sentralt tema i narsissistisk dynamikk. Selvhevdelse kan være positiv og forbundet med en sunn form for selvfungering og opprettholdelsesdrift. Men selvhevdelse kan også ta usunne former når det går på bekostning av andre.

Utad kan samme adferd både beskrive en skadelig narsissistisk og en normal selvhevdelse. Adferdens kvalitet avhenger mer av motivene for adferden enn adferden slik den kommer til uttrykk. Man kan derfor ikke avsløre en narsissist utelukkende på bakgrunn av korte observasjoner av adferd. Det gjør det ikke lettere at de er spesialister på å manipulere sine omgivelser.

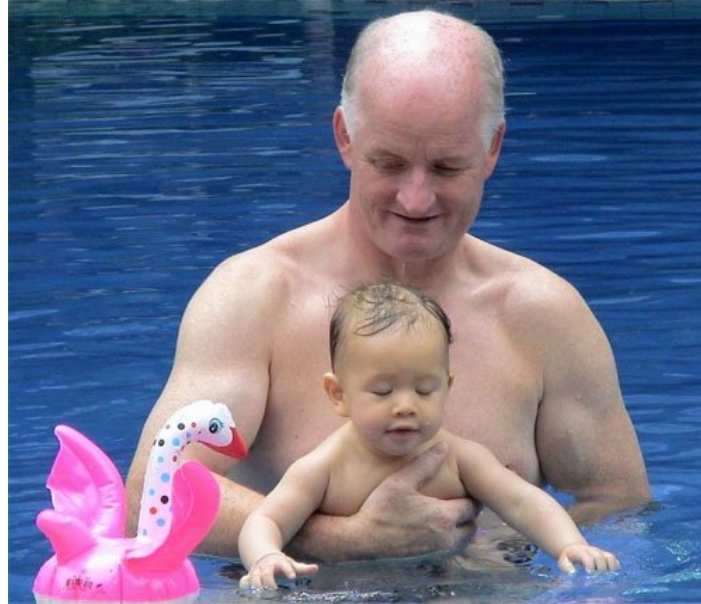
La oss ta et eksempel. En far er sammen med sin lille datter i et svømmebasseng. Han holder henne mens hun plasker og leker i vannet. Dette er sannsynligvis en helt normal far, men ikke nødvendigvis.

Hvor går skillet mellom at dette er en god far med evne til mentalisering (innlevelse i og empati med barnet) og at det er en usunn narsissistisk problematikk? Skillet går i motivet for adferden. Dersom far aktiverer seg med barnet, for barnets skyld snakker vi om en sunn relasjon mellom far og barnet. Da speiler barnet seg i sin far. Karterrud (2002:55) skriver om personens narsissisme følgende :

*"Heller ikke at en person kan observeres å være sosialt engasjert og være intenst involvert i mellommenneskelige forhold. Det er ikke fravær eller tilstedeværelse av observerbare objektrelasjoner det kommer an på. **Det er hvordan objektet oppleves og behandles**".*

Far har en sunn **objektrelasjon** med barnet. Det er far som gir og barnet som mottar. Far evner motta barnets negative uttrykk uten at det utfordrer fars Selv. Objektrelasjonens kvalitet er et signal på sunn eller usunn narsissisme.

Dersom far aktiviserer seg med barnet for at de som observerer far skal tro at dette er en fantastisk far, har vi å gjøre med en usunn narsissistisk adferd. Da speiler far seg i barnet. Da har vi en usunn *objektrelasjon*.

I en annen setting kan barnehagen si "*Å, hadde bare alle barna hatt en like fin dress som deg, hadde det ikke vært noen sak*". I dette tilfellet hentet fra en konkret sak, var det en narsissistisk mor som speilet seg i barnet. "Og jeg er barnets mor"! Underforstått, mor speiler seg i rosen barnet mottar. Barnet blir viktig som bekreftelse på morens dårlige selvbylde. Barnet blir ikke bekreftet i kraft av egen mestring, men i kraft av morens nytteverdi.

Jeg brakte her inn begrepet *relasjon*. Dette er helt sentralt i narsissistisk dynamikk. Nettopp fordi adferd i hovedsak regnes som skadelig først når den går ut over andre er det i den *relasjonelle* situasjon narsissistisk dynamikk oppstår i. En narsissist som ikke behøver forholde seg til andre, vil heller ikke oppleve sin selvfølelse som truet. Det er i relasjonen til objektet at selvfølelse og selvinnsikt får innhold og verdi. En virkelig narsissist trenger andre mennesker (objektrelasjoner) bare i den utstrekning de kan støtte deres eget grandiose fantasibilde av seg selv. Derfor har de ingen kjærlighet å gi andre, derfor har de ingen empati med andre. De er som en parasitt som kun trenger andre for egen emosjonell overlevelses skyld.

Forstyrelsen oppstår i bruddet på aksepterte normer for relasjonell adferd med andre mennesker, objekter. Dette har opp gjennom tidende også skapt den kontroversielle debatten rundt *psykopati*. I sin tidlige barndom ble begrepet også brukt om de man ikke likte; uteliggere, homofile, hippier og de med avvikende politiske meninger. Ja selv depresjon har vært en del av det psykopatiske fundamnet så sent som på 1930 tallet! I dag er begrepet snevret betraktelig inn og har en klar psykopatologisk definisjon. Diskusjonen rundt psykopat asyl i Sverige på 60 tallet er typisk i så måte. Ett ble bygget, men politiske grunner stanset prosjektet, fordi de fleste som ble innlagt og diagnostisert tilhørte arbeiderklassen.

Slik er det også med *narsissisme*. Begrepet har opp gjennom tidene hatt noe ulikt innhold men er i dag mer klart definert rundt mangler ved Selvets struktur. Manglende forståelse av begrepet narsissisme er utbredt også blant fagfolk. Barnevern, sakkyndige psykologer, dommere og andre som kommer i kontakt med denne problematikk ender ofte med å fatte [tragiske beslutninger](#) om barn og ungdom, nettopp grunnet sviktende kunnskap om narsissistisk dynamikk.

Kvaliteten på *objektrelasjonen* mellom en voksen og barnet er også et uttrykk for kvaliteten på barnets tilknytning. Det er her den narsissistiske problematikk blir skadelig for barn. I en sunn objektrelasjon investerer den voksne i relasjonen med barnet, for barnets skyld. I en usunn objektrelasjon investerer den vokse i relasjonen til barnet for sin egen skyld. Slike barn ender opp med å speile sine narsissistiske foreldre, dermed utvikler de ikke troen på seg selv, som selvstendige individer, men en oppfattelse av seg selv om at de er til for den voksne. De lærer i realiteten opp i en avhengighet av den voksne som gjør deres senere løsrivelse vanskelig. Dette i motsetning til en sunn objektrelasjon, der den voksne er til for barnet! En sunn relasjon preges av voksne som har tilstrekkelig tro på eget Selv, til at de kan la barnet selv beholde sin mestring. De har ikke underskudd i troen på seg selv. Barnet utgjør ingen trussel mot deres eget Selv og normale kan derfor romme barnets frustrasjon uten at det oppleves som en trussel mot dem selv. En narsissistisk personlighet vil aldri kunne romme barnets frustrasjon, de har mer enn nok med sin egen!

Barn av narsissistiske foreldre får ikke bekreftet seg selv gjennom egen mestring, de lærer betinget kjærlighet, der deres selvfølelse og egenverd er knyttet til i hvilken grad de kan tilfredsstille den voksnes behov. "*Nå var du flink, nå er jeg glad i deg!*" eller "*Nå må du ta hensyn til meg, jeg har det vanskelig, ha deg vekk!*"! denne ustabilitet er noe et lite barn ikke evner forholde seg til og det er da også typisk at slike barn utvikler patologiske strategier for å overleve emosjonelt. Slik utvikles splitting der man fortrenger visse impulser og holder de gode avskilt fra de vonde. Dermed kan slike barn i en vanskelig situasjon flykte inn i sin gode fantasi, mens stormen raser rundt dem. De opplever ikke å speile seg i den voksnes anerkjennelse, tvert imot er det den voksne som speiler seg i barnets mestring. Og barn er utømmelige i sin iver etter å få den voksnes anerkjennelse og dermed viktig som den voksnes narsissistiske *supply*. Rolleforvirring preger ofte slike barn. Slik går narsissistisk problematikk i sosial arv. Slike barn kan ofte oppleves å være veslevoksne, de må bære narsissistiske frustrasjoner på sine skuldre de verken er modne for eller evner forstå.

Rappoport, A. (2005) gjengir dette nokså klart : "*To the best of my knowledge, every narcissisticperson that i have encountered has had narcissistic parents, and the parents of their parents are reported to have been even more highly narcissistic*".

Hvordan avslører man så narsissistisk dynamikk?

Siden narsissisten er avhengig av objektet (barnet, partner) vil trusselen om brudd på denne objektrelasjon gi en adferd som er ekstrem i forhold til brudd i sunne objektrelasjoner. [Drap på partner](#) etter et brudd gir media stadige beskrivelse av. Antagelig er denne dynamikken langt mer utbredt enn det mange er oppmerksomme på. Den kommer i alt fra trakassering av partner og forfølgelse (stalking) til vold og drap. Noen klarer ikke forholde seg til at objektet de har investert hele sitt Selv i, forsvinner ut av deres kontroll. Tidlig tap ved annet enn ved død er dokumentert av flere forskere som en større risiko for å utvikle psykopatologi enn tap ved død. (Agid & al. 1999, Kendler & al. 2002) Det viser at selve *tapsopplevelsen* utløser sterke emosjonelle behov. Tap er nært knyttet opp mot krenkelse og når tapet er knyttet til selvfølelse frembringer det behov for reaksjon hos narsissister.

Dette er et meget viktig element for å forstå narsissistisk dynamikk. Mens normale investerer i eget selv, som er sterkt og sunt, investerer narsissister i et ytre objekt antagelig fordi de på tross av sin tilsynelatende velfungering (falske Selv) opplever at deres eget Selv er svakt.

Når normale opplever det tap det er å skilles fra et objekt (barn eller partner) opplever de en sorgreaksjon, men fordi deres Selv er intakt henter de seg inn igjen og går videre i livet. De klarer oftest også samarbeide relativt rasjonelt fordi Selvet ikke er så avhengig av objektet, som hos en narsissistisk personlighet. For en narsissistisk **såret** person, som har investert store deler av sitt Selv i objektet som forsvinner, blir det langt vanskeligere å hente seg inn. Da oppstår det **narsissistiske raseri**. *"Menneskelig aggresjon er på sitt farligste når den er knyttet til de to store absoluttistiske psykologiske konstellasjoner: det grandiose selvet og det arkaiske, omnipotente objektet. Den mest grussomme destruktivitet støter vi ikke på som vill regressiv og primitiv atferd, men som velorganiserte tiltak der gjerningsmenneskets destruktivitet er iblandet en absolutt overbevisning om egen storhet og hengivenhet til arkaiske, omnipotente skikkelser"* (Kohut, 1972:635).

Dette raseri spenner fra letter irritasjon når noen overser en hilsen, til det voldsomme psykotiske raseri vi ser ved for eksempel partnerdrap. De ulike typer narsissistisk raseri kjennetegnes ved en særskilt psykologisk valør ulik annen menneskelig aggresjon:

"Behovet for hevn, for å rette opp en urett, for å omgjøre en krenkelse med hvilke midler det enn skulle være og en dypt forankret tvangsmessig stahet i måten dette følges opp på, som tillater ingen hvile for den som har lidd en alvorlig narsissistisk krenkelse – dette er karakteristiske trekk ved alle former for narsissistisk raseri, og dette skiller den fra andre former for aggresjon" (Kohut, 1972:638).

Det som skiller narsissistisk raseri fra annen aggresjon er nettopp at det sårede kjerneselvet står på spill. Det handler om den ultimate krenkelse der skammen lurer i bakgrunnen. Og dermed er man rett inne i narsissistens grandiose selvoppfatning!

Nettopp av denne grunn opplever narsissister at barnet er en forlengelse av dem selv. Barnet har ingen selvstendighet. Har en narsissistisk mor det vondt, oppfatter hun det som om barnet det vondt. Om mor mener barnet bør bo med henne, vil hun si barnet mener det samme uten at barnets mening verken blir hørt eller tillegges vekt.

I en psykoanalytisk forståelse oppfattes narsissister som barnslige, umodne, de søker en unik kjærlighet, som et spedbarn binding til sin mor. Slik er det i kjærlighet også. De knytter seg til, investerer ensidig i partner på en måte som gir klare fornemmelser for at de ser på symbiosen mellom seg selv og partner som en. De har store problemer med å se at den andre er et selvstendig individ. Denne dynamikk gjelder alle de knytter seg til, enten det er kjæreste eller barnet. Trussler mot denne sykelige parasittære symbiose frembringer et alvorlig raseri som i mange tilfeller tar en passiv aggressiv form. Særlig ved den mer covert type som synes mangle evne til selvhevdelse i sosial settinger. Aggresjonen kanaliseres heller i manipulasjon, sabotering, løgner og bedrag.

I konkrete eksempler der man spurte mor om barnet kan få bli med i et bursdagselskap, svarte mor (ute å spørre barnet) at det klarte ikke barnet ta stilling til så fort (der og da). For å forstå dette må man vite at slike mennesker har vanskelig for å fatte beslutninger. Denne moren la med andre ord sitt eget problem med å fatte en beslutning automatisk over på barnet uten først å konferere med barnet. De klarer ikke skille mellom eget og andres perspektiv. Deri ligger svikten i empati til andre, fordi empati fordrer at man evner skille mellom eget og andres perspektiv. Slike narsissistiske foreldre klarer ikke skille mellom egne emosjoner og barnets emosjoner.

Å vokse opp med narsissistiske foreldre er ekstremt skadelig for selvutviklingen. Kombinasjonen av narsissistens manglende evne til å se den andres uavhengighet, individualitet, ønsker og behov, gjør barnets normale løsrivelsesprosess umulig. Den blir like problematisk som å skille seg fra en narsissist. Man blir demonisert, utstøtt og baksnakket. For et barn hvis oppvekst er preget av narsissisters betingede kjærlighet vil barnet nå for alvor få føle hva det vil si å bryte denne usunne objektrelasjon. Slike barn blir anklaget og ansvarliggjort for narsissistens problemer, og de er mange ganger de som ikke eksisterer blir konstruert! Motivet er å lette egen emosjonell smerte. Barnet påføres den samme smerte som narsissisten føler, en form for projeksjon av egen smerte over på barnet. Det letter narsissistens vonde følelser. At barnet får det vanskelig har slike ingen forståelse for. En dynamikk som så tydelig viser den totale mangel på empati slike mennesker har.

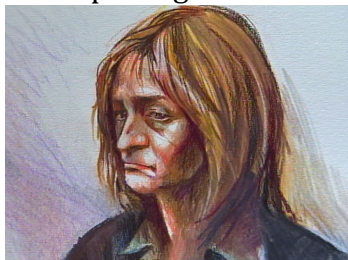
I barnefordelingsaker er dette svært synlig i de saker som blir gjengangere i domstolene, de mest kompliserte saker, der "[karakterforankrede problemer](#)" (Rønbeck, 2006,s.10) gjør seg gjeldende. Sabotering av samvær og ferier og hindre barnet kontakt med den forelder det ikke bor med kan være typiske uttrykk for en narsissistisk problematikk. Jeg sier *kan være*, fordi det finnes tilfeller der en forelder faktisk beskytter barnet mot den andres omsorgsvikt.

I mange tilfeller finnes det imidlertid ingen historikk på at den andre forelder svikter i omsorgen, tvert imot kan den være dokumentert som god. Særlig er ferier av lengre varighet et problem fordi barnet blir borte fra narsissisten i en lengre periode. I konkrete eksempler har man sett at slike foreldre kan akseptere 3 ukers ferie, men bare om den deles opp! En uke hos den andre forelder, så tilbake en uke og så en ny uke borte. Slike barn utsettes i realiteten for hjernevask, de lærer opp til å være narsissistens livslange tjener. Narsissistens sykelige kontrollbehov hindrer at barnet kan få andre impulser som kunne hjulpet det til å sette grenser for sitt eget Selv.

Frykten for tapet av det narsissistiske supply (barnet) der store deler av deres Selv er investert i dette *objekt* oppleves så **krenkende** og truende at det narsissistiske raseri umiddelbart setter inn. Frykten for igjen oppleve tapsfølelsen de bærer med seg fra sin egen barndom overstyrer all rasjonell tenkning. Avtaler betyr ingenting for slike, samarbeid kan man bare glemme. *Its my way or the high way!* Når først det narsissistiske raseri er aktivert varer det i årevis! Man krenker ikke en narsissist uten at det får konsekvenser. Slike settinger oppleves som en gjenopplevelse av den skam og den krenkelse de selv ble utsatt for i sin egen barndom. Frykten for nye krenkelser av en skjør selvfølelse overskygger all rasjonell tenkning. Logikken i deres adferd bryter sammen under trusselen om bruddet i objektrelasjonen med det narsissistiske supply.

Slike narsissistiske foreldre som utad kan preges av en depressiv lidelse, får en oppfatning av barnet som en ubrytelig del av dem selv. Behovet for et narsissistisk supply skaper denne avhengigheten. Dermed kan de investere i barnet som et ytre objekt, derfor fremviser de store problemer når et slikt barn blir borte fra dem i kortere eller lengre tidsintervall. Sabotering av sommerferier med barnets andre forelder er typisk. En rekke konkrete saker har vist at slike foreldre i en akt av selvmord eller forsøk på det, også kan drepe sine barna! I sin forvirrende objektrelasjon tror de selv at drap av denne typen er barmhjertig. De tror de gjør barnet en tjeneste. De opplever det som at barnet skal slippe å lide når forelderen er borte som følge av selvmord! Det er den typiske grandiose selvoppfatning som kommer til syne. "*Hvordan skal det gå med barnet om JEG dør?*"

I 2008 ble [Donna Fitchett](#) dømt til 24 års I psykiatrisk soning for å ha dopet ned og drept sine 2 sønner på 9 og 11.

Hevn for et utilfredsstillende samliv ble oppgitt som begrunnelse I den første rettssak. I et brev til sin man skrev hun at "***I could not abandon our beautiful***

boys" og videre "I didn't do it because I'm angry with you. I forgive you for whatever hurt you caused me. You can't help it. I just couldn't abandon our beautiful boys, I've been dead for a few days and I just wanted peace. I pray I do not live through this. I hope you find the strength to go on without us."

Her legges ansvaret på mannen (forgive you for whatever hurt you caused med), det forvirrede båndet til barne (i just could not abandon ouer beautiful boys) og til siste er det grandiose selvoppfatning som kommer til syne (I hope you find the strength to go on without us). Alt dette så typisk for den narsissistiske personlighet.

I et annet brev til sin psykolog dagen for mordene skrev hun:

" Sadly I am too broken to go on. Today the boys will be given an overdose as i cannot and would not ever abandon them. They think we are going on a exciting trip today but i've told them they need to take some medicine so they will not get air-sick. I am not a coward, nor am i crazy. I see this as my greatest act of love"

Hun så det som "the greatest act of love" å drepe to barn! Slike foreldre er tikkende bomber og svært ødeleggende for barn å vokse opp med. De som ikke dreper barnet fysisk, "dreper" det psykisk ved at barnets Selv skades for livet. Slike saker er ikke uvanlige, derimot er kunnskapen om bakenforliggende narsissistisk problematikk mangelvare. Konkrete saker har vist at domstoler sender barn til foreldre med denne typen problematikk heller enn til den normale av foreldrene i kompliserte barnefordelingsaker.

I slike saker virvles det opp så mye "støy" at sakkyndige som skal vurdere hvem som er best egnet for barnet å vokse opp med svært ofte ender med å gi narsissisten omsorgen. I domstolenes behandling av barnefordelingsaker står begrepet [krenkelse og verdighet](#) svært sentralt. Dessverre fungerer ikke slike modeller for konflikthåndtering når man har med narsissistisk dynamikk å gjøre. De gjør bare vondt verre. Selv i saker der det foreligger overveldende fakta på vold, sabotering, trusler og overgrep fortsetter mange domstoler å sende barnet til den narsissistiske forelder. Ofte skjer dette under dekke av at "Barnevernet har ikke funnet noe kritikkverdig da de snakket med mor.... de sakkyndige har ikke funnet noe negativt...osv". Slike fagfolk mangler i stor utstrekning kunnskap om denne typen problematikk.

Ofte ser man dessverre betydelige narsissistiske trekk hos slike når man fremlegger konkrete beviser som klart viser at de har tatt feil i sin vurdering. Reaksjonen er aggresjon mot den som avslører deres egen tilkortkommenhet. Mens vitenskapens grunnregel er etterprøvbarehet, forholder en del slike fagfolk seg til egne vurderinger som om de er høyt hevet over enhver vitenskapelig metode, ren arroganse!

For barnet er dette en tragedie som vil skade dets utvikling og Selv for livet. Barn som vokser opp med den narsissistiske forelder blir brukt som våpen mot den andre

forelder. Det i seg selv utgjør et betydelig stress på barnet. I konkrete saker har man sett at slike barn kan utvikle stress relaterte immunsviktsykdommer som diabetes².

En slik adferd gir utløp for det fortrenge hat som egentlig er rettet mot slike narsissisters egen omsorgsviktende forelder, men som projiseres over på barnets andre forelder. Egne foreldre kan de ikke hate grunnet den avhengighet de selv er lært opp til. At det handler om projeksjon viser saker der den narsissistiske forelder etter et brudd gjør store anstrengelser for å få partneren tilbake, samtidig som de ovenfor omgivelsene kan beskrive partner som både psykopat og overgriper. Deres avhengighet av objektet blir synlig.

I en konkret sak der far tok ut skilsmisse gikk mor til sin lege og beskrev far som psykopat, opplysninger legen videreformidlet til den sakkyndige. Samtidig sendte hun brev til UDI og ba dem kaste fars nye kjæreste ut av Norge, slik at mor kunne få far tilbake! Brevet til UDI ble avsluttet med... *håper dere tar hensyn til meg!* Utad til dommere, sakkyndige og komparenter ble far beskrevet som psykopat, innad ville hun ha far tilbake! Dette er meget typisk for **splitting**. De gode og dårlige trekk holdes adskilt. Til omgivelsene var det de oppkonstruerte negative sider som ble formidlet, under fire øyne var det de gode sider som ble formidlet. Demoniseringen av far blir nødvendig i ansvarsfraskrivelsen for bruddet. Narsissister spiller på offerrollen og vinner med det sympati. Ikke bare bryter logikken sammen, men slik adferd viser også den emosjonelle ustabilitet som preger slike.

Særlig mødres depresjon, narsissistisk som melankolsk kan gjøre utviklingsmessig skade på barnet

- a) gjennom skade på barnets utvikling av selvregulerende adferd og affekt
- b) destabilisering av avhengighet og trygghet over tid
- c) manipulasjon av barnets autonomi og avhengighetsbehov
- d) svekket positive holdninger om Selvet.

Spedbarnsforskning har vist at omsorgspersoners evne til og møte og tilpasse seg spedbarnets opplevelser spiller en avgjørende rolle i reguleringen av emosjoner (Stern, 1985). Dette fenomenet er kjent som affektiv tilpasning og er karakterisert ved omsorgspersonens evne til å gi en empatisk oversettelse av spedbarns tanker og aktivitet (Appelbaum, 1994). Alt dette svikter ved narsissistisk dynamikk.

Skam, Ydmykelse og Skyld

Mens *skam* er knyttet til individets Selv, er *skyld* knyttet til individets adferd. Dermed blir skammen noe som berører individets selvfølelse og selvbylde i langt større grad enn skyld. Frykten for krenkelsen setter i gang kompliserte prosesser, der *skam* er en viktig ingrediens. Krenkelse er *ydmykelse* av det grandiose falske selvet. Med skam og ydmykelse følger også behovet for hevn. Skam og ydmykelse har en sentralplass i depresjon, men mens skam er mer knyttet til vanlig depresjon synes ydmykelse mer knyttet til den narsissistiske depresjon. Av ydmykelse følger

da heller ikke nødvendigvis depresjon. Man søker isteden hevn, så typisk for narsissistisk problematikk. Med skammen rettes fokuset innover, mens med ydmykelse rettes den utover mot den som ydmyker.

Behovet for å være perfekt eller ufeilbarlig kan dekke over tung og ubearbeidet skyldfølelse. Hos det flinke barnet kan det bak fasaden være depresjon, følelsen av tomhet, fremmedgjøring fra Selvet og meningsløshet. Dette bryter frem når grandiositeten ikke lenger gir noen rus, så snart de flinke barna ikke er på topp, ingen garantert ener, eller hvis de plutselig får følelsen av ikke å ha strukket til ovenfor et idealbilde av seg selv. da blir det flinke barnet gjerne preget av skyld og skamfølelse (Miller, 1980) Narsissistisk depresjon handler da også mer om indre forventninger som ikke oppfylles, uoppnåeligheten av det falske grandiose selv, mens normal depresjon i større grad handler om ytre forventninger som ikke oppfylles, forholdet som røk, jobben som glapp osv.

Narsissister søker gjerne selvfølelse gjennom tilpasning til en uoppnåelig norm, og denne streben etter aksept kan bli så voldsom at den blir avvikende. Dette kan være forvirrende og ikke lett for omgivelsene og terapeuten å se at tilsynelatende velfungering er symptomatisk adferd.

Et klassisk forsvar er å forsøke holde skammen unna gjennom grandiositet og å hevde seg uavhengig og usårbar, der forakt, hovmod og overmot kan være elementer i det grandiose selvbildet. På den måten nærer grandiositet og skam hverandre gjensidig (skårderud,2002).

Hva sier psykiatrien?

Rent diagnostisk finnes det i hovedsak 3 systemer som fanger opp de personlighetstrekk man her står ovenfor. Det er DSM 4, ICD 10 og PCL-R. Ingen av disse evner fange opp den totale kompleksitet narsissistisk adferd representerer.

DSM 4

Diagnostic and Statistical Manual og Mental disorders (DSM 4), 4 utgave er en oversikt over de diagnostiske kriterier for psykiske lidelser i USA. Den utgis av APA, American Psychiatric Association. I DSM er det beskrevet ca. 10 ulike personlighetsforstyrrelser der NPD, Narcissistic Personality Disorder, er en av disse. NPD er beskrevet ved 9 trekk:

1. Har en grandios oppfatning av egen betydning
2. Er opptatt med grandiose fantasier om ubegrenset suksess, makt, briljering, skjønnhet eller ideell kjærlighet.
3. Tror de er spesielle og kan bare bli forstått av, eller bør assosieres med, mennesker (eller institusjoner) som også er spesielle eller av høy status.
4. Krever betydelig beundring
5. Har en følelse av rettigheter (entitlement)

6. Er mellommenneskelig utnyttende
7. mangler empati
8. Er ofte misunnelig på andre eller tror andre er misunnelig på han/henne
9. Viser arrogant, overlegen adferd eller holdninger

En diagnose kan settes når 5 av disse trekk forefinnes. En stor svakhet ved DSM sin beskrivelse er at den i liten grad tar høyde for den mer sky, introverte narsissist, covert narsissist. DSM beskriver i hovedsak den mer utadvendte og bedre fungerende overt narsissist. Den mer covert narsissist beskrives bedre gjennom *The Hypersensitive Narcissism Scale*, HSNS og er beskrevet som langt mer komplisert å avsløre. Covert narsissisme ansees som en mer patologisk utgave av narsissistisk problematikk.

ICD 10

ICD 10 er det europeiske diagnose system som benyttes av WHO. I forskning er DSM mer benyttet. I ICD 10 finner vi narsissistisk personlighetsforstyrrelse under gruppen F60.8, *Andre spesifikke personlighetsforstyrrelser*. I ICD 10 er det ingen egen diagnose for denne lidelsen.

PCL-R

PCL-R, *Psychopathy Checklist-Revised*, er et diagnosesystem spesielt for diagnostisering av psykopati. Dette består av 20 trekk som det skåres på. Disse trekk er delt inn i 2 Faktorer (grupper). Faktor 1 består av personlighetstrekk, mens faktor 2 består av mer antisosial adferd. Faktor 1 korrelerer med narsissistisk personlighetsforstyrrelse og blir derfor nevnt her.

Det er med andre ord ingen enhetlig beskrivelse av denne forstyrrelsen i diagnosesystemene der den omtales. Årsakene til dette kan være flere. En er at narsissistiske trekk, er å finne i flere ulike diagnoser (borderline, avhengig, unnvikende, antisosial, paranoid, psykopati osv). Måten diagnosesystemene er bygget opp på gjør at man prøver unngå at samme trekk finnes i flere ulike diagnoser, for at man lettere skal kunne diagnostisere (reliabilitet) men også for at det skal være lettere å kommunisere mellom fagpersoner om de enkelte diagnoser. Man ofrer validitet for reliabilitet. Med andre ord er diagnosesystemet laget for økt reliabilitet mellom fagfolk og ikke primært for å beskrive den konkrete lidelses trekk! At samme trekk, eks. manglende empati, forekommer i mer enn en diagnose er de fleste klar over, men unnlates beskrevet i diagnosesystemet for lettere å kunne kategorisere de ulike diagnoser.

Dette er en stor svakhet med disse systemer slik de opptrer i dag. I de kommende versjoner er det lagt opp til en langt mer dimensjonell fremstilling av denne problematikk (DSM 5) og ikke en så kategorisk som det man finner i dag. I dagens system har man enten en diagnose eller så har man det ikke. I de kommende versjoner legges det betydelig vekt på at det er ulike grader av disse forstyrrelser, noe som fanger opp denne problematikk på en mer valid måte. Narsissistisk forstyrrelser finnes i ulike grader. Fra de lettere til de maligne typer.

Et annet problem med diagnosesystemene og den terapeutiske tenkning de representerer er behovet for å unngå å stigmatisere individer med disse lidelser ut i fra en tenkning om at det ikke bidrar til å gjøre slike friske! Ut i fra en slik terapeutisk tenkning er mange fagfolk reserverte med å benytte denne diagnosen grunnet dens stigmatiserende karakter samt det faktum at det i dag ikke finnes effektiv terapi for å hjelpe de som lider av dette.

Dette betyr ikke at denne adferden ikke finnes! Dessverre er det slik at en slik terapeutisk tenkning ikke tar høyde for behovet for en klar definering av denne adferden ut i fra behovet til de som utsettes for denne adferden. Å kunne kommunisere hva denne adferd består i, sette et navn på den, er ikke bare av betydning for fagfolk, det er av kanskje større betydning for lekfolk som ikke i samme utstrekning har kunnskap om denne problematikk. Ikke minst er det av stor betydning for de som lider under en slik adferd å få anerkjennelse for at de problemer de selv utvikler grunnet påvirkning fra en narsissist anerkjennes og bekreftes.

Ofte for slike spør seg ofte *Hva var det som skjedde?* etter at de kom seg ut av et slikt forhold. Da er det av stor verdi for deres helbredelse å ha en klar definisjon å forholde seg til. Dessverre synes ikke mange fagfolk ha en slik forståelse. Det synes viktigere å hindre stigmatisering av narsissisten enn å bekrefte for offeret hva man har vært utsatt for. Det blir derfor et paradoks at en del fagfolk i frykten for å stigmatisere den ene lidende, overlater den andre lidende til seg selv! Noe av denne unnfallenheten skyldes utvilsomt manglende kunnskap om narsissistisk dynamikk. Barn som ikke kan komme seg ut av slike forhold blir derfor i stor utstrekning overlatt til narsissisten for videre ødeleggelse, selv om det fra omgivelsene dokumenteres aldri så godt hvilken skadelige dynamikk barnet utsettes for.

På dette området svikter diagnosesystemene fundamentalt. Narsissistisk forstyrrelse er da også en adferd som i stor utstrekning går ut over omgivelsene, de nære personer, ektefeller, barn og arbeidskollegaer. Det finnes vel neppe en narsissist på den jord som føler seg plaget av sin egen adferd! Tvert imot mener de seg mer velfungerende enn de fleste andre. Diagnosesystemene tar ikke høyde for denne nytten av gode beskrivelser og klare definisjoner.

Oppsummering

Slik narsissistisk problematikk går i sosial arv har slike narsissistiske foreldre selv en gang vært barn av en narsissistisk forelder. Det er som kjent [ingen gener](#) for psykiske lidelser. Traumer fra egen tidlig barndom er da også beskrevet som typisk for denne problematikk. Traumatiserte barn blir syke voksne. Slike foreldre tror virkelig at de beskytter barnet mot den andre forelder, som de selv har demonisert. Dessverre sloss de mer mot sin egen demoniserte fantasi enn virkeligheten. Deres persepsjon av virkeligheten styres av perseptuelle sett. Ny kunnskap og erfaring blir assimilert med eksisterende, omgivelsene må tilpasse seg narsissisten. Deres manglende evne til å akkomodere ny kunnskap ligger bak deres problemer med å lære av feil. All persepsjon påvirkes av tidligere traumer og tolkes i lys av frykten for nye krenkelser. Ikke rart det ikke nytter samarbeide med slike, evnen til kompromiss eksisterer ikke.

Og slike foreldre mener flere sakkyndige psykologer og dommere er best egent som omsorgspersoner for barn! Er det rart det blir konflikt rundt slike saker? ER det rart "[Konflikt og forsoning](#)" modellen i domstolene ikke fungerer i slike saker!

"Jeg vil sette en form for strukturell vold på kartet: Misbruk av makt i mektige institusjoner, medisin, rettsvesen og barnevern! Disse har makt til å definere normer. Dermed bestemmer de hva som er avvik, og hvordan vi behandler avvikere. Mennesker som forteller om avvikende erfaringer med disse institusjoner stemples lett som avvikere"!(Kirkengen, 2007)

Dessverre finner vi også ofte i disse institusjoner narsissister med sin høye moral og norm, men som hever seg selv over disse lover og normer. Den dommer, den sakkyndige som ikke tror på offeret for narsissistisk adferd, krenker offeret på nytt! Medisinen krenker med normen bygget på vitenskap, domstolene krenker med normen som bygger på rettferd.

***Enough about me.
We talked far too much about me,
lets talk about you.
What do you think about me?***

Fra filmen Beaches (1988)